

รายงานการวิจัย

การมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ
ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

กองวิจัยและพัฒนาส่งเสริมการเกษตร

กรมส่งเสริมการเกษตร 2563

รายงานผลงานวิจัย

เรื่อง

การมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ
ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

โดย

นายถนัด เกิดงาม
นายศุกล โฆษิตโกคิน
นายเด่นพงษ์ เวียงศรีพนาวัลย์
นายณรงค์ ภัทรขวัญ
นางสาวปิยะนันท์ บุญสร้าง
นายวิชัย บุญเย็น
นายวิศรุต สายบุญช่วย
นางสาวฉัตรแก้ว โลหะพันธ์

กองวิจัยและพัฒนางานส่งเสริมการเกษตร

กรมส่งเสริมการเกษตร

พ.ศ. ๒๕๖๓

บทคัดย่อ

การวิจัยการมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้บทบาทหน้าที่ การมีส่วนร่วม ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร กลุ่มตัวอย่าง คือคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรระดับอำเภอทั่วประเทศ รวมจำนวน 1,145 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ประกอบด้วย วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ

ผลการวิจัย พบว่า คณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 70.8 อายุ อยู่ระหว่าง 41 – 70 ปี โดยร้อยละ 39.5 มีช่วงอายุระหว่าง 41-55 ปี และร้อยละ 33.0 อายุระหว่าง 56 - 70 ปี มีสถานภาพสมรสแล้ว ร้อยละ 81.1 การศึกษา ส่วนใหญ่ ร้อยละ 33.7 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี. รองลงมาร้อยละ 25.9 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.หรือเทียบเท่า อาชีพหลัก ส่วนใหญ่ ร้อยละ 66 ประกอบอาชีพหลักในภาคเกษตร โดยทำนามากที่สุด ร้อยละ 39.4 รองลงมาคือทำสวนร้อยละ 23.4 อาชีพรอง ในภาคการเกษตรที่ทำมากที่สุด คืออาชีพทำสวน ร้อยละ 23.6 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระหว่าง 4 – 6 คน ร้อยละ 45.3 รองลงมามีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนน้อยกว่า 4 คน ร้อยละ 30.2 จำนวนแรงงานภาคเกษตร ส่วนใหญ่ร้อยละ 48.7 มีจำนวนแรงงานภาคเกษตรจำนวน 2 คน รายได้รวมของครัวเรือนส่วนใหญ่ ร้อยละ 39.7 มีรายได้รวมของครัวเรือนน้อยกว่า 100,000 บาท รองลงมาร้อยละ 28.5 มีรายได้รวมของครัวเรือนระหว่าง 100,001 – 200,000 บาท ตำแหน่งในคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ส่วนใหญ่ ร้อยละ 58.5 ดำรงตำแหน่งกรรมการฯ ตำแหน่งทางสังคม ส่วนใหญ่ ร้อยละ 75.4 เป็นตำแหน่งอาสาสมัครเกษตร การได้รับรางวัลเกษตรกรดีเด่น ส่วนใหญ่ ร้อยละ 77.6 ยังไม่เคยได้รับรางวัลเกษตรกรดีเด่น มีเพียงร้อยละ 22.4 ที่เคยได้รับรางวัลเกษตรกรดีเด่น ประเด็นความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร พบว่า ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรมากถึงร้อยละ 80 – 99 ประเด็นความรู้ความเข้าใจบทบาทหน้าที่ พบว่า รับรู้บทบาทหน้าที่อยู่ในระดับร้อยละ 87.3 – 99.5 โดยรับรู้มากที่สุดร้อยละ 99.5 ในประเด็นพัฒนา ศพก. ให้เป็นแหล่งขององค์ความรู้ และแหล่งถ่ายทอดความรู้ทางการเกษตรที่สำคัญ และรับรู้น้อยที่สุดในประเด็นรายงานผลการดำเนินงานต่อสำนักงานเกษตรจังหวัดทุก 3 เดือน การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) แยกเป็นการมีส่วนร่วมบทบาทหน้าที่ พบว่า มีส่วนร่วมระดับมาก กิจกรรมวันถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อเริ่มต้นฤดูกาลผลิตใหม่ (Field Day) มีส่วนร่วมระดับมากที่สุดใน 2 ประเด็นคือมีส่วนร่วมประชุมเพื่อวางแผนและกำหนดแนวทางดำเนินการ และมีส่วนร่วมประชาสัมพันธ์และประสานงานกับผู้เกี่ยวข้อง และมีส่วนร่วมระดับมากในประเด็น ร่วมดำเนินการจัดงานฯ ร่วมติดตามประเมินผล ร่วมสรุปผลการดำเนินงาน และร่วมรายงานผลการดำเนินการ กิจกรรมโครงการรวมพลังสร้างมูลค่า จากไร่นาสู่สิ่งแวดลอมอย่างยั่งยืน มีส่วนร่วมระดับมากในทุกประเด็นกิจกรรมที่ดำเนินการ และมาตรการจำกัดการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช 3 ชนิด มีส่วนร่วมระดับมากในทุกประเด็น

คำนำ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้จัดตั้งศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ทุกอำเภอ อำเภอละ 1 ศูนย์ รวม 882 ศูนย์ เพื่อใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตรในชุมชน เป็นการเรียนรู้จากเกษตรกรต้นแบบที่ประสบความสำเร็จในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ในประเด็นการเพิ่มผลผลิตการลดต้นทุนการผลิต การพัฒนาคุณภาพและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการผลิต ภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องตลอดฤดูกาลผลิต เกษตรกรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเกษตรกรต้นแบบ ดังนั้น เพื่อให้การขับเคลื่อนการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ผ่านคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรเกิดผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม กองวิจัยและพัฒนางานส่งเสริมการเกษตร จึงเห็นความสำคัญในการศึกษาการมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร เพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัยมาเป็นข้อมูลในเสริมสร้างศักยภาพการดำเนินศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรให้เข้มแข็งมากยิ่งขึ้น เป็นต้นแบบในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ให้มีประสิทธิภาพสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้การผลิตสินค้าเกษตรที่ถูกต้องและเหมาะสมสำหรับชุมชนและสามารถตอบสนองความต้องการด้านการเกษตรของเกษตรกรในชุมชน ให้เกิดผลเป็นรูปธรรม เกษตรกรมีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนต่อไป

คณะผู้วิจัย
พฤษภาคม 2563

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(ก)
คำนำ	(ข)
สารบัญตาราง	(จ)
บทที่ 1 บทนำ	1
หลักการและเหตุผล	1
วัตถุประสงค์	2
กรอบแนวคิดวิธีวิจัย	2
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	4
ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)	4
เครือข่าย (Network)	7
เครือข่ายศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)	11
การมีส่วนร่วม (Participation)	12
ทิศทางการดำเนินงานของกรมส่งเสริมการเกษตร ประจำปีงบประมาณ 2563	13
ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่	14
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	19
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	19
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	22
การเก็บรวบรวมข้อมูล	23
การวิเคราะห์ข้อมูล	23
บทที่ 4 ผลการวิจัย	24
ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร	24
ตอนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรและบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร	32
ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)	35
ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร	42

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุป/ข้อเสนอแนะ	44
สรุปการวิจัย	44
เอกสารอ้างอิง	46
ภาคผนวก	
แบบสอบถามการวิจัย	48

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

กรมส่งเสริมการเกษตร มีภารกิจในการส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรมีอาชีพและรายได้ที่มั่นคง มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน จึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่ต้องส่งเสริมและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรให้มีคุณภาพได้มาตรฐานที่จะเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และเพิ่มรายได้ของเกษตรกร ตลอดจนดูแลให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

เพื่อให้บรรลุตามภารกิจ กรมส่งเสริมการเกษตรจะใช้กลไกศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความรู้ การให้บริการ โดยให้ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร เป็นหน่วยงานกำหนดแนวทางและการพัฒนาการเกษตรในชุมชนให้เข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้ สามารถเป็นที่พึ่งของเกษตรกรและชุมชนในด้านการเกษตร โดยมีหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนให้การสนับสนุนตามแนวทางการพัฒนาที่กำหนด ทั้งนี้ให้ศูนย์เรียนรู้เป็นแหล่งเรียนรู้การผลิตสินค้าเกษตร และเป็นศูนย์กลางการบริการและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนและเกษตรกรในพื้นที่ รวมถึงเป็นแบบอย่างให้กับเกษตรกรในชุมชนตั้งแต่การผลิต การบริหารจัดการและการตลาด และสร้างการเรียนรู้ในชุมชน จากเกษตรกรต้นแบบที่ประสบความสำเร็จในพื้นที่ และเชื่อมโยงการทำงานกับศูนย์เครือข่าย ผ่านกลไกการบริหารจัดการและเชื่อมโยงข้อมูลผ่านคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ระดับประเทศ เขต จังหวัด และอำเภอ ให้ขับเคลื่อนการดำเนินงานเครือข่าย ศพก. ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น เพื่อให้การขับเคลื่อนการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรผ่านคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรเกิดผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม กองวิจัยและพัฒนางานส่งเสริมการเกษตร จึงเห็นความสำคัญในการศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร เพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัยมาเป็นข้อมูล ในเสริมสร้างศักยภาพการดำเนินศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรให้เข้มแข็งมากยิ่งขึ้น สามารถรองรับบริการด้านการเกษตรให้ครอบคลุมกิจกรรมการเกษตรในพื้นที่ รวมทั้งเป็นต้นแบบในการพัฒนา ศพก. ให้มีประสิทธิภาพสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้การผลิตสินค้าเกษตรที่ถูกต้องและเหมาะสมสำหรับชุมชนที่สามารถตอบสนองความต้องการด้านการเกษตรของเกษตรกรในชุมชน ให้เกิดผลเป็นรูปธรรม เกษตรกรมีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐาน สภาพเศรษฐกิจ และสังคม ของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ระดับอำเภอ
- 2) เพื่อศึกษาการรับรู้บทบาทหน้าที่ในการดำเนินงานของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร
- 3) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงานของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร
- 4) เพื่อศึกษาสภาพปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการเครือข่ายศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

กรอบแนวคิดวิธีวิจัย

การวิจัยการมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ระดับอำเภอ มีประเด็นในการวิจัย ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย
 - ชื่อ นามสกุล ที่อยู่
 - ตำแหน่งในคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรระดับ
 - เพศ
 - อายุ
 - สถานภาพ
 - ระดับการศึกษา
 - จำนวนสมาชิกในครัวเรือน
 - จำนวนแรงงานภาคเกษตร
 - ระยะเวลาการเป็นกรรมการ
 - ตำแหน่งทางสังคม
 - อาชีพหลัก (ในภาคเกษตร นอกภาคเกษตร)
 - อาชีพรอง
 - ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพการเกษตร
 - รายได้ของครัวเรือน
 - ความสำเร็จในการประกอบอาชีพเกษตร (เกษตรกรดีเด่นระดับต่างๆ)
2. ความรู้เกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) และบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ ศพก.
 - ความรู้เกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

3. บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)
 - การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)
 - บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)
 - กิจกรรมวันถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อเริ่มต้นฤดูการผลิตใหม่ (Field Day)
 - กิจกรรมโครงการรวมพลังสร้างมูลค่า จากไร่นาสู่สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยเน้นให้เกษตรกรใช้ประโยชน์จากวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร เพื่อลดต้นทุน เพิ่มมูลค่า และลดการเผาในพื้นที่การเกษตร
 - มาตรการจำกัดการใช้สารเคมีจำกัดศัตรูพืช 3 ชนิด เกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้ และให้ข้อมูลแก่เกษตรกรในพื้นที่
4. ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)
 - ปัญหา/อุปสรรคในการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)
 - ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลลัพธ์ที่ได้สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการสร้างความรู้ความเข้าใจ สร้างการรับรู้ และกระบวนการทำงานอย่างมีส่วนร่วมของคณะกรรมการของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร
2. สามารถนำผลที่ได้จากการวิจัยมาวางแผน พัฒนาการดำเนินงานของศูนย์หลัก และศูนย์เครือข่าย ให้มีความพร้อมในการให้บริการทางด้านการเกษตร ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
3. ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำผลการศึกษาไปเป็นแนวทางการวางแผนการจัดกิจกรรม การส่งเสริมการดำเนินงานของ ศูนย์หลัก และศูนย์เครือข่ายในพื้นที่อื่นให้สามารถดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง มีประสิทธิภาพ

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

งานวิจัยการมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ระดับอำเภอ ได้ใช้แนวคิด ทฤษฎีและความรู้ทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)
2. เครือข่าย (Network)
3. เครือข่ายศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)
4. การมีส่วนร่วม (participation)
5. ทิศทางการดำเนินงานของกรมส่งเสริมการเกษตร ประจำปีงบประมาณ 2563
6. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่

1. ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

กรมส่งเสริมการเกษตร (2558) ได้ระบุว่า จากนโยบายคณะรักษาความสงบแห่งชาติ(คสช.) ได้ให้ความสำคัญกับการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร โดยเน้นให้มีศูนย์เรียนรู้ด้านการเกษตรในชุมชน เพื่อให้เป็นจุดถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตรของชุมชน และเป็นที่ให้บริการข้อมูลข่าวสารและบริการด้านการเกษตรประกอบกับในสภาวะปัจจุบันสถานการณ์การผลิตสินค้าเกษตรของเกษตรกรมีปัญหาในเรื่องต้นทุนการผลิตที่ค่อนข้างสูง ประกอบกับปัญหาโรค แมลง และพื้นดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ทำให้ผลผลิตที่ได้มีปริมาณน้อยและมีคุณภาพต่ำ เกษตรกรส่วนใหญ่จึงประสบกับปัญหาการขาดทุน เกิดหนี้สิน และไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้มอบหมายให้กรมส่งเสริมการเกษตรดำเนินงานในเรื่องศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เป็นของชุมชนบริหารจัดการโดยเกษตรกรต้นแบบและชุมชนร่วมกับนักส่งเสริมการเกษตรและเจ้าหน้าที่หน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่และเป็นกลไกส่งเสริมการเกษตร ในการบูรณาการวิชาการ ข้อมูลข่าวสาร ของหน่วยงานต่าง ๆ กับเกษตรกรในชุมชน ทำให้เกิดการพัฒนาการเกษตรในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ โดยในแต่ละศูนย์อาจมีวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกันไป มีหลักสูตรและแผนการเรียนรู้ที่ชัดเจนซึ่งเกษตรกรในชุมชนสามารถเข้ารับการเรียนรู้ได้ตามหลักสูตรและแผนที่กำหนด สำหรับวิธีการเรียนรู้ เน้นหลักการเรียนรู้จากของจริงในฐานเรียนรู้ต่าง ๆ และลงมือปฏิบัติจริงร่วมกันในแปลงเรียนรู้

1.1 องค์ประกอบหลักที่สำคัญของ ศพก. มี 4 องค์ประกอบ คือ

1) เกษตรกรต้นแบบ เป็นเกษตรกรเจ้าของแปลงเรียนรู้ ที่เป็น Smart Farmer มีความรู้ทักษะและความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้ และประสบความสำเร็จในการปรับปรุงหรือปรับเปลี่ยน

กิจกรรมการเกษตรที่สำคัญของพื้นที่ ตั้งแต่การผลิต การบริหารจัดการ จนถึงการตลาด และเป็นที่ยอมรับ สามารถเป็นแบบอย่างให้กับเกษตรกรรายอื่น ๆ ในชุมชน

2) แปลงเรียนรู้ เป็นแปลงของเกษตรกรต้นแบบที่ทำการผลิตสินค้าเกษตรสามารถใช้ประโยชน์ในการสาธิตวิธีและสาธิตผลให้กับเกษตรกรในชุมชนได้เรียนรู้ได้

3) หลักสูตรการเรียนรู้ เป็นชุดเนื้อหาวิชาที่ตอบโจทย์และประเด็นปัญหาทางการเกษตรของชุมชน โดยเกษตรกรต้นแบบ นักส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ และหน่วยงานต่าง ๆ ร่วมกันวิเคราะห์และกำหนดขึ้น

4) ฐานเรียนรู้ เป็นจุดเรียนรู้เฉพาะเรื่องที่สอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนรู้ เช่น การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน การผลิตเมล็ดพันธุ์ การผลิตสารชีวภัณฑ์ การใช้เครื่องจักรกลการเกษตร การจัดการศัตรูพืช ฯลฯ เพื่อใช้แสดงของจริงและใช้ในการฝึกปฏิบัติ ให้ผู้เรียนรู้ได้เห็นและนำไปปฏิบัติต่อเนื่องได้

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรยังเป็นจุดที่ให้บริการข้อมูลข่าวสารและบริการด้านการเกษตรต่าง ๆ กับเกษตรกร อีกทั้งยังใช้เป็นจุดนัดพบในการพบปะพูดคุยของเจ้าหน้าที่กับเกษตรกร และเกษตรกรกับเกษตรกรด้วยกันเอง โดยทำงานร่วมกับผู้เชี่ยวชาญประจำเขตที่มีความเชี่ยวชาญในแต่ละด้าน มีระบบและกรอบการปฏิบัติงานที่ชัดเจน และมีเครื่องมือที่ใช้ในการขับเคลื่อน ไม่ว่าจะเป็นชุดความรู้ในการเป็นวิทยากรหลักสูตรต่าง ๆ เอกสารคำแนะนำทางวิชาการ คำแนะนำเฉพาะด้าน เช่น การใช้ปัจจัยการผลิตทางการเกษตรที่มีคุณภาพ ถูกต้องและเหมาะสม การปลูกพืชหลังนาหรือพืชหมุนเวียน เป็นต้น รวมทั้ง เอกสารข้อมูลเตือนภัยการเกษตรล่วงหน้า ซึ่งจะออกเตือนภัยทุกสัปดาห์ และประการสำคัญ จัดให้มีระบบการติดตามงานอย่างต่อเนื่อง และการรายงานผลอย่างเป็นระบบและรวดเร็ว

1.2 การใช้ประโยชน์

1) การใช้ประโยชน์ของเกษตรกร เกษตรกรในชุมชนสามารถเข้าเรียนรู้ตาม หลักสูตรและแผนการถ่ายทอดที่กำหนด โดยสามารถเข้าไปศึกษาและแลกเปลี่ยนกับเกษตรกร ต้นแบบที่ศูนย์เรียนรู้ในประเด็น วิชาการ เทคโนโลยี หรือปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างฤดูกาลผลิต ซึ่งทำให้ได้รับการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาด้านการเกษตรได้ตรงต่อความต้องการ และทันต่อสถานการณ์ รวมทั้งการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการแจ้งข่าวของนักส่งเสริมการเกษตรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2) การใช้ประโยชน์ของหน่วยงานต่างๆ ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร เป็นจุดที่หน่วยงานต่าง ๆ สามารถเข้าไปดำเนินการส่งเสริมการผลิต ทั้งพืช สัตว์ ประมง ฯลฯ ให้บริการทางวิชาการ และข้อมูลข่าวสารต่างๆ แก่เกษตรกรในชุมชน รวมทั้งเป็น แหล่งฝึกงานของนักเรียน นักศึกษา จากสถาบันการศึกษาในท้องถิ่น

1.3 บทบาทหน้าที่ของศูนย์เรียนรู้การเกษตรประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) มีบทบาทหน้าที่

1) ถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสมกับชุมชน

2) ให้บริการข้อมูลข่าวสารแก่เกษตรกรในชุมชน

3) ให้บริการด้านการเกษตรอื่น ๆ

4) ให้บริการแก้ไขปัญหาและรับเรื่องร้องเรียนของเกษตรกร

5) เป็นจุดศูนย์กลางในการพบปะของอาสาสมัครเกษตรกับนักส่งเสริมการเกษตร และเจ้าหน้าที่ที่หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนและเกษตรกรในพื้นที่ โดยได้รับความยินยอมจากเกษตรกรต้นแบบที่เป็นเจ้าของ ศพก. นั้นๆ

6) ดำเนินการร่วมกับศูนย์บริการและเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ภาคเอกชน ส่วนราชการ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่

สรุปได้ว่า ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ประกอบด้วย 6 บทบาทหน้าที่ ได้แก่ ถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยีการเกษตร บริการข้อมูลข่าวสาร บริการด้านการเกษตร บริการแก้ไขปัญหาและรับเรื่องร้องเรียน เป็นศูนย์กลางในการพบปะของอาสาสมัครเกษตร กับนักส่งเสริมการเกษตรและเจ้าหน้าที่หน่วยงานต่างๆ และดำเนินการร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่

1.4 กระบวนการขับเคลื่อนศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ภาพรวมของการดำเนินงานทั้งหมดตั้งแต่การพัฒนาศักยภาพของศูนย์เรียนรู้ฯ การให้บริการ และการติดตามประเมินผล จนเกิดผลสำเร็จตามที่กำหนดไว้ในศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรมีความเข้มแข็ง และมีการขยายการให้บริการ

1) คณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

ตามระเบียบกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ว่าด้วยการบริหารศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) พ.ศ.2560 และตามระเบียบกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ว่าด้วยการบริหารศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2563 เพื่อให้การขับเคลื่อนการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการเกษตร (ศพก.) เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผล และสามารถตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของเกษตรกรและชุมชนได้ จึงได้กำหนดให้มีการบริหารจัดการ ศพก. ในรูปแบบของคณะกรรมการ ศพก. โดยคณะกรรมการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัด แต่งตั้งซึ่งมีองค์ประกอบ ดังนี้

(1) เกษตรกรต้นแบบ เป็นประธาน

(2) เกษตรกรผู้นำหรืออาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน (อกม.) หรืออาสาสมัครเกษตร (อกษ.) ในตำบลละ 1 คน เป็นกรรมการ

(3) ผู้แทน ศบกด. หนึ่งคน

(4) เกษตรกรเครือข่ายของ ศพก. ให้มีจำนวน 3 - 5 คน (ของเดิมไม่ได้กำหนดไว้) เป็นกรรมการ

(5) ผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน จำนวนไม่น้อยกว่า 3 คน แต่ไม่เกิน 5 คน ในกรณีผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชนมีจำนวนไม่ถึงสามคน ให้มีผู้ทรงคุณวุฒิเท่าจำนวนที่มีอยู่เป็นกรรมการ

(6) เจ้าหน้าที่ที่ส่งเสริมการเกษตร เป็นผู้ประสานงาน

ทั้งนี้ คณะกรรมการ ศพก.ระดับอำเภอ มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสองปี นับตั้งแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้ง

2) หน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2560, น.4) ตามระเบียบกระทรวงเกษตรและ สหกรณ์ว่าด้วยการบริหาร ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) หมวด 2 ข้อ 11 ได้กำหนดให้ คณะกรรมการ ศพก. ระดับอำเภอ มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

- (1) ดำเนินการตามนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ด้าน ศพก.
- (2) จัดทำแนวทางการพัฒนาและแผนการดำเนินงาน ศพก. ระดับอำเภอ
- (3) ขับเคลื่อนการดำเนินงานและการให้บริการของ ศพก. ระดับอำเภอ
- (4) รายงานผลการดำเนินงานต่อสำนักงานเกษตรจังหวัด เป็นรายไตรมาส
- (5) ปฏิบัติงานอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

จากที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) คือ แหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตรของชุมชน เพื่อให้เกษตรกรที่ต้องการความรู้ ได้รับความรู้ และเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้พร้อมรับการเกษตรสมัยใหม่ ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการจัดการความรู้ และกระบวนการบริหารการเปลี่ยนแปลง โดยใช้สถานที่ที่เป็นที่ตั้งของแปลงเกษตร/ฟาร์ม เกษตรกรที่เป็นเจ้าของมีความรู้ความสามารถในการผลิตในระดับที่เป็นตัวอย่างให้เกษตรกรรอบบริเวณได้เรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ (Knowledge Center) เช่น วิธีการผลิตและการตลาด ที่ให้ผลตอบแทนสูง ทั้งนี้ คุณลักษณะของเกษตรกรนอกจากจะมีความสามารถในการบริหารจัดการให้หน่วยผลิตของตนเองประสบความสำเร็จแล้ว ยังต้องสามารถสร้างหรือนำการเปลี่ยนแปลงให้ เกิดขึ้น (Change Agent) ในชุมชนรอบข้าง (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2561) โดยมีการบริหารจัดการและขับเคลื่อนการดำเนินงานในรูปแบบของ คณะกรรมการ ศพก.

2. เครือข่าย (Network)

ชนิภูธา กาญจนรังสีนนท์ (2559) ได้อธิบายคำว่าเครือข่าย (Network) ดังนี้

2.1 ความหมายของเครือข่าย

เครือข่าย" ในปัจจุบันมีความหมายประการหนึ่ง คือ ขบวนการทางสังคม อันเกิดจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่ม องค์กร สถาบัน โดยมีเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และความต้องการบางอย่างร่วมกัน ร่วมกันดำเนินกิจกรรมบางอย่าง โดยที่สมาชิกของเครือข่ายยังคงความเป็นเอกเทศไม่ขึ้นต่อกัน อีกประการหนึ่ง หมายถึงวัฒนธรรมองค์กร เป็นกระบวนการทัศน์ใหม่ที่ทำให้มีการจัดความสัมพันธ์ภายในองค์กรหนึ่ง ระหว่างคนในองค์กร และระหว่างองค์กรนั้นกับองค์กรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยการเปลี่ยนจากการจัดการแบบลำดับชั้น (hierarchical) มาเป็นการสร้างเครือข่าย (networking) ความสำคัญของเครือข่าย

2.2 การสร้างเครือข่าย

การสร้างเครือข่าย หมายถึง การทำให้มีการติดต่อและการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และการร่วมมือกันด้วยความสมัครใจ ในทัศนะของ Starkey การสร้างเครือข่ายควรสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้สมาชิกในเครือข่ายมีความสัมพันธ์ฉันท์เพื่อนที่ต่างก็มีความเป็นอิสระมากกว่าทำให้เกิดการคบค้าสมาคมแบบพืงพืง นอกจากนี้การสร้างเครือข่ายต้องไม่ใช่การสร้างระบบการติดต่อเผยแพร่ข่าวสารแบบทางเดียว เช่น การถ่ายทอดข่าวสารทางสื่อสารมวลชน การส่งนิตยสารจดหมายข่าวให้กับสมาชิก เหล่านี้ไม่ใช่เครือข่าย เครื่องมือของการสื่อสารมวลชนอาจนำมาใช้ในเครือข่ายได้ แต่การใช้เครื่องมือเหล่านี้เพียงอย่างเดียวไม่สามารถเรียกว่าเป็นการสร้างเครือข่าย ดังนั้น เครือข่ายจึงไม่ใช่การส่งจดหมายข่าวไปให้สมาชิกตามรายชื่อเท่านั้น แต่ต้องมีการแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลระหว่างกัน

2.3 รูปแบบและประเภทของเครือข่าย

2.3.1 รูปแบบ

1) เครือข่ายเชิงพื้นที่ (area network) หมายถึง การรวมตัวของกลุ่ม องค์กร เครือข่าย ที่อาศัยพื้นที่ดำเนินการเป็นปัจจัยหลักในการทำงานร่วมกันเป็นกระบวนการพัฒนา ที่อาศัยกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่เป็นเป้าหมายนำทางและเป็นการพัฒนาแบบบูรณาการที่ไม่แยกส่วนต่าง ๆ ออกจากกัน โดยยึดเอาพื้นที่เป็นที่ตั้งแห่งความสำเร็จในการทำงานร่วมกันของทุกฝ่ายลักษณะและโครงสร้างของเครือข่ายเชิงพื้นที่

2) เครือข่ายเชิงประเด็นกิจกรรม (issue network) หมายถึง เครือข่ายที่ใช้ประเด็น กิจกรรม หรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นปัจจัยหลักในการรวมกลุ่มองค์กร โดยมองข้ามมิติในเชิงพื้นที่ มุ่งเน้นการจัดการในประเด็นกิจกรรมนั้น ๆ อย่างจริงจัง และพัฒนาให้เกิดความร่วมมือกับภาคอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องลักษณะและโครงสร้างของเครือข่ายเชิงประเด็นกิจกรรม สามารถแบ่งได้อย่างมากมายตาม ประเด็นกิจกรรม และความสนใจที่เกิดขึ้นของฝ่ายต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน โดยไม่ยึดติดกับพื้นที่ดำเนินการ แต่ใช้หลักของกิจกรรมที่เกิดขึ้นเป็นตัวกำหนดความเป็นเครือข่าย

3) เครือข่ายแบ่งตามโครงสร้างหน้าที่ หมายถึง เครือข่ายที่เกิดขึ้นโดยอาศัยภารกิจ/ กิจกรรม และการก่อตัวของกลุ่มผลประโยชน์ในสังคมเป็นแนวทางในการแบ่งเครือข่ายซึ่งอาจแบ่งเป็น เครือข่ายภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคธุรกิจเอกชน และภาคองค์กรพัฒนาเอกชน โดยเครือข่ายต่าง ๆ ดังกล่าว มุ่งเน้น การดำเนินการภายใต้กรอบแนวคิด หลักการ วัตถุประสงค์และเป้าหมายหลักของหน่วยงาน หรือ โครงสร้างหลักของกลุ่มผลประโยชน์นั้น ๆ ลักษณะและโครงสร้างของเครือข่ายประเภทนี้

2.3.2 ประเภทของเครือข่าย เครือข่ายแบ่งเป็นได้หลายลักษณะ ดังนี้

1) เครือข่ายแบ่งตามลักษณะความสัมพันธ์ มี 2 ประเภท ได้แก่

(1) เครือข่ายแบบแนวนอน (Horizontal network) เป็นเครือข่ายที่เกิดจาก บุคคล กลุ่มคนหรือองค์กรที่อยู่ในระดับเดียวกัน มีอาชีพเดียวกันหรือมีความสนใจร่วมกันมาประสาน สัมพันธ์เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย เช่น เครือข่ายเกษตรกร เครือข่ายนักวิจัย เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน เป็นต้น

(2) เครือข่ายแบบแนวตั้ง (Vertical network) เป็นเครือข่ายที่ขึ้นในลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานของรัฐกับชาวบ้าน องค์กรพัฒนากับชาวบ้าน หรือนายจ้างกับลูกจ้าง เพื่อให้เกิดความเข้าใจและความร่วมมือกัน

2) เครือข่ายแบ่งตามขอบเขตของชุมชนหรือพื้นที่ มี 2 ประเภท ได้แก่

(1) เครือข่ายภายในชุมชน เป็นการสร้างความสัมพันธ์ภายในชุมชนของกลุ่มกิจกรรมที่ทำเรื่องประเภทเดียวกัน มาร่วมมือกัน เช่น พัฒนาความรู้ พัฒนาผลิตภัณฑ์ พัฒนาทักษะให้แก่สมาชิก

(2) เครือข่ายภายนอกชุมชน เป็นการรวมตัวกันของกลุ่มที่ทำกิจกรรมคนละอย่าง มาร่วมมือกันเพื่อหนุนเสริมซึ่งกันและกัน

3) เครือข่ายแบ่งตามลักษณะเชิงพื้นที่และเชิงประเด็นกิจกรรม มี 3 ประเภท ได้แก่

(1) เครือข่ายระดับหมู่บ้าน เป็นการสร้างเครือข่ายของกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีอยู่ในหมู่บ้าน เพื่อความสะดวกในการประสานงานและการจัดสรรทรัพยากรในพื้นที่

(2) เครือข่ายระดับตำบล เป็นการเชื่อมโยงเครือข่ายกลุ่มที่ทำกิจกรรมเหมือนกัน ระหว่างหมู่บ้านเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างอำนาจต่อรองทางด้านการตลาด

(3) เครือข่ายระดับอำเภอและจังหวัด เป็นการเชื่อมโยงกลุ่มกิจกรรม ทั้งระดับอำเภอและจังหวัดได้ แลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ และร่วมหาแนวทางแก้ไขปัญหา เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

2.4 องค์ประกอบของเครือข่าย ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

2.4.1 สมาชิกของเครือข่าย คือหน่วยงานที่มาปฏิสัมพันธ์กัน เช่น วิสาหกิจชุมชนผลิตปุ๋ยอินทรีย์ มาเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์กับวิสาหกิจชุมชนทำสวนผัก ในกรณีนี้ วิสาหกิจชุมชนผลิตปุ๋ยอินทรีย์ และวิสาหกิจชุมชนบ้านทำสวนผัก ถือว่าเป็นสมาชิกของเครือข่ายเกษตรอินทรีย์

2.4.2 จุดมุ่งหมายร่วม การรวมตัวเป็นเครือข่ายจะต้องมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน เช่น เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอินทรีย์ มีจุดมุ่งหมายร่วมกัน คือ ลดการใช้สารเคมีในการผลิตทางการเกษตร

2.4.3 การปฏิบัติหน้าที่อย่างมีจิตสำนึกต่อส่วนรวม เพื่อยึดโยงความเป็นเครือข่ายเอาไว้

2.4.4 การมีส่วนร่วมในกิจกรรม เพื่อเป็นปัจจัยหนุนเสริมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเสริมสร้างพลังของเครือข่าย

2.4.5 ระบบความสัมพันธ์และการสื่อสาร กระบวนการสื่อสาร 2 ทาง จะทำให้สมาชิกของเครือข่ายได้แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกัน

2.4.6 ระบบความเท่าเทียมกัน สมาชิกของเครือข่ายต้องยึดหลักความเท่าเทียมกัน ไม่ใช่ลักษณะนายจ้างกับลูกจ้าง แต่เป็นพันธมิตรที่เท่าเทียมกัน

2.4.7 การแบ่งปันผลประโยชน์ ที่เกิดจากการทำงานร่วมกัน

2.5 ข้อกำหนดหรือเงื่อนไขเบื้องต้นในการสร้างและพัฒนาเครือข่าย

2.5.1 กลุ่ม องค์กรที่สร้างเครือข่ายจะต้องพูดคุยวิเคราะห์ร่วมกัน เพื่อให้เข้าใจและเกิดสำนึกอย่างจริงจัง ว่าทำไมเราจึงอยู่ตามลำพังไม่ได้ และเหตุใดจึงต้องเชื่อมโยงกับองค์กรอื่น เพื่อพึ่งพาอาศัยกัน สมาชิกต้องเห็นความสำคัญหรือความจำเป็น เกิดสำนึกขึ้นจากการวิเคราะห์ด้วยตนเอง หรือการช่วยกระตุ้นของนักส่งเสริมการเกษตร แต่ไม่ใช้การขอร้องหรือบังคับ (โดยประธาน/คนในกลุ่ม หรือคนนอกกลุ่ม) ให้เชื่อมโยงเครือข่าย

2.5.2 สมาชิกต้องเข้าใจเป้าหมายของการรวมกลุ่ม และการประสานงานอย่างชัดเจน

2.5.3 มีการจัดระบบในรูปแบบขององค์กร เพื่อการประสานงานที่แน่นอนในระดับหนึ่ง หากไม่มี การจัดระบบ การสร้างเครือข่ายจะเป็นไปไม่ได้

2.5.4 ต้องกระตุ้นให้มีการเคลื่อนไหวหรือมีกิจกรรมอยู่เสมออย่างต่อเนื่อง เพราะเครือข่ายจะมีความเป็นโครงสร้าง (Structured) น้อยกว่ากลุ่มหรือองค์กรและอาจเกิดจากการรวมตัวของกลุ่มที่อยู่ห่างไกลกัน หากไม่มีกิจกรรม การเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง อาจเกิดการถดถอยอย่างรวดเร็ว

2.6 การเชื่อมโยงให้เกิดเครือข่าย มีหลักการ ดังนี้

2.6.1 การศึกษาชุมชน และสถานการณ์ภายในชุมชน

2.6.2 การค้นหาผู้นำย่อยๆ เพื่อปรึกษาหารือแนวทางการทำงานร่วมกัน เพื่อสร้างเครือข่าย

2.6.3 การกระตุ้นหรือจัดเวทีให้องค์กรเกษตรกร และวิสาหกิจชุมชน มีการสื่อสารพูดคุยทำความเข้าใจถึงความจำเป็นที่ต้องมีการเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย

2.6.4 พัฒนากิจกรรมและยกระดับความสัมพันธ์

2.6.5 พัฒนาระบบข้อมูล ข่าวสาร เพื่อให้เกิดการติดต่อสื่อสารอย่างต่อเนื่อง ภายหลังการสร้างเวทีพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้

2.6.6 ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ขององค์กรเกษตรกร และวิสาหกิจชุมชนในการสร้างเครือข่าย

2.6.7 สรุปบทเรียน และขยายกระบวนการเครือข่าย

2.7 แนวคิดในการจัดการเครือข่าย

2.7.1 การเกิดเครือข่าย เป็นการรวมกลุ่มที่ทำให้องค์กรที่เคยเป็นคู่แข่งกันให้หันหน้าเข้าหากัน ประสานความร่วมมือ จนเป็นพันธมิตรที่เอื้อประโยชน์กันทางธุรกิจ ยึดจุดหมายร่วมและการจัดสรรผลประโยชน์ระหว่างกัน ดังนั้น ในการจัดเครือข่ายมีแนวคิดอยู่ 6 ประการ คือ

2.7.2 จุดมุ่งหมายร่วม การทำงานเครือข่ายจะเกิดประสิทธิภาพสูงถ้าทุกฝ่ายสามารถกำหนดจุดหมายร่วมกันได้

2.7.3 จิตสำนึกร่วม บุคคลที่เกี่ยวข้องต้องมีจิตสำนึกร่วมกันที่จะช่วยพัฒนาเครือข่าย มีส่วนร่วมในกระบวนการทำงาน รวมทั้งได้รับผลประโยชน์จากความเป็นสมาชิกในเครือข่าย

2.7.4 การเชื่อมโยง การทำงานของเครือข่ายต้องมียุทธศาสตร์การเชื่อมโยงที่เหมาะสม อาจเชื่อมโยงผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ภายใต้วงศ์ประสานงาน หรือเชื่อมต่อเทคโนโลยี

2.7.5 การสร้างความรู้สึกร่วม หลังจากการเข้าร่วมเป็นเครือข่ายแล้ว ทุกฝ่ายจะต้องมีความรู้สึกร่วมกับกระบวนการทำงานของเครือข่าย เพื่อให้เกิดพลังผลักดันร่วมกัน

2.7.6 การพัฒนาระบบที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ ระบบการทำงานของเครือข่ายต้องเป็นระบบบริหารจัดการที่โปร่งใส ตรวจสอบได้จากทุกฝ่ายสร้างความรู้สึกร่วมที่ดีต่อผู้ที่ร่วมเป็นเครือข่าย

2.8 ขั้นตอนการบริหารจัดการเครือข่าย

เมื่อทำความเข้าใจหลักการบริหารจัดการและแนวคิดในการบริหารจัดการเครือข่ายแล้ว การดำเนินการสามารถดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนเพื่อให้เกิดความสะดวกในการบริหารจัดการ การวางแผนการดำเนินงานจะเป็นไปอย่างมีระบบ การบริหารจัดการเครือข่าย มีขั้นตอนหลักอยู่ 7 ขั้นตอน ดังนี้

2.8.1 การกำหนดวัตถุประสงค์และข้อตกลงร่วม

2.8.2 การกำหนดบทบาทหน้าที่ การวางแผนเครือข่าย

2.8.3 การเสริมสร้าง และพัฒนาผู้นำ

2.8.4 การจัดระบบการติดต่อสื่อสาร

2.8.5 การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง

2.8.6 การติดตาม และประเมินผลแบบมีส่วนร่วม

2.8.7 การรักษาผลประโยชน์ และรักษาความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

3. เครือข่ายศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

กองวิจัยและพัฒนาส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร (2559) ได้ระบุว่า กรมส่งเสริมการเกษตรได้จัดตั้งเครือข่ายศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ในระดับต่างๆ ได้แก่ ระดับอำเภอ จังหวัด เขต และประเทศ เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของ ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) โดยมุ่งเน้นความร่วมมือ และการทำงานร่วมกันระหว่างเครือข่ายและสมาชิกในเครือข่าย แบบมีส่วนร่วมที่ก่อให้เกิดการระดมทรัพยากรบูรณาการระหว่างหน่วยงานในการสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดเครือข่าย ศพก.ในระดับต่างๆ ซึ่งจะส่งผลให้เกษตรกรได้รับประโยชน์จาก ศพก. นำไปสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง กรมส่งเสริมการเกษตรจึงได้มีคำสั่งเมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2559 แต่งตั้งคณะกรรมการเครือข่ายศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

(ศพก.) ระดับประเทศ ระดับเขต และระดับจังหวัด วัตถุประสงค์เพื่อให้การขับเคลื่อนการดำเนินงานเครือข่ายศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรเป็นรูปธรรม เกิดการเชื่อมโยงการดำเนินงานเครือข่ายด้านการผลิต การตลาดและองค์ความรู้ต่าง ๆ ของภาคเกษตรกรรมทั้งในระดับประเทศ ระดับเขตและระดับจังหวัด โดยคณะกรรมการมีหน้าที่

1. ดำเนินการตามนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ด้าน ศพก.
2. จัดทำแนวทางการขับเคลื่อน และวางแผนการดำเนินงานเครือข่าย ศพก.
3. ขับเคลื่อนและติดตามการดำเนินงานเครือข่าย ศพก.
4. รายงานผลการดำเนินงานเครือข่าย ศพก.
5. ปฏิบัติงานอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

กรมส่งเสริมการเกษตรขับเคลื่อนการดำเนินงานเครือข่ายศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร เพื่อเพิ่มศักยภาพ ศพก. และเครือข่าย โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 มุ่งเน้นพัฒนาศักยภาพของ ศพก. และเครือข่าย รวมถึงเชื่อมโยงสนับสนุน การดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ โดยให้มีการจัดประชุมคณะกรรมการเครือข่าย ศพก. ร่วมกับแปลงใหญ่ 3 ระดับ คือ ระดับจังหวัด ระดับเขต และระดับประเทศ ซึ่งกรมส่งเสริมการเกษตรมอบหมายให้กองวิจัยและพัฒนา งานส่งเสริมการเกษตรดำเนินการร่วมกับสำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตรจัดประชุมในระดับประเทศ

4. การมีส่วนร่วม (Participation)

รองศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา หิรัญรัมย์ (2550) ได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วม (Participation) ไว้ดังนี้

การมีส่วนร่วมก่อให้เกิดผลดีต่อการขับเคลื่อนองค์กรหรือเครือข่าย เพราะมีผลในทางจิตวิทยาเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือ ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมย่อมเกิดความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร ความคิดเห็นถูกรับฟังและนำไปปฏิบัติเพื่อการพัฒนาเครือข่าย และที่สำคัญผู้ที่มีส่วนร่วมจะมีความรู้สึกเป็นเจ้าของเครือข่าย ความรู้สึกเป็นเจ้าของจะเป็นพลังในการขับเคลื่อนเครือข่ายที่ดีที่สุด

หลักการมีส่วนร่วม

หลักของการมีส่วนร่วม ในความหมายของการบริหารจัดการจะมีความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับ “การตัดสินใจ” นั่นคือ การมีส่วนร่วม จะนำไปสู่การตัดสินใจอย่างมีคุณค่าและอย่างชอบธรรม และต้องเป็นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (meaningful participations) ไม่วางระบบไว้ให้ดูเหมือนว่าได้จัดกระบวนการให้มีส่วนร่วมแล้วเท่านั้น ถ้าการตัดสินใจที่เกิดจากการมีส่วนร่วมมีความสมเหตุสมผลและชอบธรรมก็ต้องนำไปปฏิบัติ แต่ถ้าผู้มีอำนาจเห็นว่าการตัดสินใจนั้นไม่เหมาะสม ขัดกับการตัดสินใจของการมีส่วนร่วม ก็จะต้องอธิบายได้โดยมีมาตรฐานแห่งความชอบธรรมที่จะเลือกตัดสินใจเช่นนั้น โดยที่สังคมส่วนใหญ่ยอมรับได้ ถ้าเห็นว่าการตัดสินใจนั้นอาจมีผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ก็ควรจะต้องมี “การปรึกษาหารือ” ก็ถือว่ามีส่วนร่วมในระดับที่สูงขึ้นมาอีกเล็กน้อย คือได้รับฟังความคิดเห็นก่อน

ตัดสินใจ วิธีการที่มักจะหยิบขึ้นมาทำกันบ่อย ๆ ในระดับนี้คือ “การทำประชาพิจารณ์” หรือ “การรับฟังความคิดเห็นของประชาชน” ต้องเน้นย้ำว่ากระบวนการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จะต้องทำตั้งแต่เริ่มคิดและตระหนักถึงปัญหา (ไม่ใช่ทำเมื่อได้ตัดสินใจไปแล้วและได้รับการประท้วง) เช่น ตระหนักว่ามีปัญหาเรื่องจำนวนขยะที่เพิ่มขึ้น มีความจำเป็นที่จะต้องหาที่ทิ้งขยะ จึงจัดการให้คนมามีส่วนร่วมเพื่อคิดหาวิธีแก้ปัญหาร่วมกัน กระบวนการมีตั้งแต่ จัดเวทีคุยกันในกลุ่มเล็ก เคาะประตูบ้าน ใช้แบบสอบถาม แล้วประมวลข้อมูลเพื่อนำเสนอต่อผู้มีอำนาจเพื่อตัดสินใจ การตัดสินใจก็ต้องฟังประเด็นต่าง ๆ พิจารณาทุกประเด็น และตอบคำถามให้ได้ทุกประเด็น การตัดสินใจต้องมีคุณธรรมและเป็นที่ยอมรับได้ หากไม่ทำกระบวนการมีส่วนร่วมเหล่านี้ แต่มาทำเพียงวิธีการรับฟังความคิดเห็นอย่างเป็นทางการครั้งเดียวหรือสองครั้ง ก็จะเป็นปัญหา เพราะกลายเป็นเวทีที่แต่ละฝ่าย คือ ฝ่ายสนับสนุนและฝ่ายค้านมาแสดงจุดยืน ตอกย้ำความเห็นด้วยและไม่เห็นด้วย มายืนยันว่าฉันถูก เธอผิด เวทีนี้จึงมักจะไม่เหมาะที่จะเป็นเวทีแห่งการมาพูดคุยกัน

หากมีข้อขัดแย้งกันมาก การปรึกษาหารือหรือการรับฟังความคิดเห็นเฉย ๆ จะไม่เหมาะสม จำเป็นต้องใช้กระบวนการมีส่วนร่วมที่ระดับสูงกว่า คือ การร่วมเจรจาหาข้อยุติ (negotiation) หรือเจรจาโดยมีคนกลางกำกับกระบวนการ (mediation) คนกลางที่มากำกับกระบวนการจะต้องไม่ใช่ผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจ ผู้ที่จะทำหน้าที่ตัดสินใจคือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหลายหรือคู่เจรจาทางออกที่ดีที่สุดโดยกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันจนทุก ๆ ฝ่ายพอใจ ส่วนกระบวนการมีส่วนร่วมระดับสูงสุดคือการลงประชามตินั้น แม้จะดูดีที่แต่ละคนสามารถลงมติ แต่ละคนทีละคนได้ แต่การลงมติดังได้เพียง “ใช่” หรือ “ไม่ใช่” หรือ “เอา” หรือ “ไม่เอา” อาจจะทำให้เกิดความขัดแย้ง ความแตกแยกขึ้นอีก ถ้าสังคมยังไม่เข้าใจกระบวนการประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

การทำงานแบบมีส่วนร่วมนั้นไม่ว่าจะเป็นระดับครอบครัว ระดับโรงเรียน ระดับชุมชนระดับองค์กร หรือระดับประเทศนั้นล้วนมีความสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการทัศน์ปัจจุบัน เพราะจะช่วยให้ผู้มีส่วนร่วมเกิดความรู้สึกความเป็นเจ้าของ (ownership) และจะทำให้ผู้มีส่วนร่วมหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย นั้น ยินยอมปฏิบัติตาม (compliance) และรวมถึงตกลงยอมรับ (commitment) ได้อย่างสมัครใจ เต็มใจ และสบายใจ ได้มีการดำเนินการแก้ปัญหาความไม่เรียบร้อยในห้องเรียนโดยกระบวนการมีส่วนร่วม หลังจากพยายามด้วยวิธีการใช้ไม้เรียว ใช้กฎกติกาที่ครูอาจารย์ออกกฎ หรือวางระเบียบให้นักเรียนปฏิบัติ แต่การยอมรับก็ยังไม่ได้ผลนัก ครูประจำชั้นได้ชวนนักเรียนในห้องให้ร่วมกัน “ตระหนัก” ถึงปัญหาในห้องเรียน เช่น ความสกปรก การแต่งกายนักเรียน การไม่มีระเบียบในห้องเรียน ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมที่จะวางกติกาตนเอง จนในที่สุดได้ระเบียบปฏิบัติประจำห้องที่ครูรับ เอามาจัดพิมพ์ติดไว้ในห้อง ปรากฏว่าได้รับการยอมรับและการปฏิบัติตามอย่างดีกว่ากฎกติกาที่ครูกำหนดกติกานั้น ตัวอย่างเช่นนี้เป็นตัวอย่างที่สามารถจะนำไปใช้ในองค์การหรือรัฐวิสาหกิจที่จะสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมที่จะเป็นเครื่องมือของการมีส่วนร่วมอย่างมีคุณภาพต่อไป

5. ทิศทางการดำเนินงานของกรมส่งเสริมการเกษตร ประจำปีงบประมาณ 2563

กรมส่งเสริมการเกษตร (2562) ระบุถึงทิศทางการดำเนินงานในปีงบประมาณ 2563 โดยให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนงานตามนโยบายของรัฐบาลและของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในการ

ช่วยเหลือดูแลเกษตรกร และสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร โดยเฉพาะนโยบาย การตลาดนำการเกษตร ซึ่งต้องบูรณาการการทำงานกับหน่วยงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ตั้งแต่ต้นทาง กลางทาง จนถึงปลายทาง นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้มแข็งของภาคการเกษตรในระดับฐานรากด้วยการส่งเสริมการผลิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง และการพัฒนาเกษตรกร และองค์กรเกษตรกร โดยในปีงบประมาณ 2563 กรมส่งเสริมการเกษตรมุ่งเน้นการดำเนินงานใน 6 ประเด็นหลัก ดังนี้

5.1 ขยายผลโครงการพระราชดำริให้เกิดผลเป็นรูปธรรมและสืบสานศาสตร์พระราชา ตามเป้าหมายและระยะเวลาที่กำหนด เช่น ส่งเสริมโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและโครงการหลวง เพื่อใช้เป็นต้นแบบให้เกษตรกรสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม รวมถึงสืบสาน รักษาต่อยอดศาสตร์พระราชา และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

5.2 บริหารจัดการสินค้าเกษตรโดยยึดหลักการตลาดนำการเกษตรและสร้างรายได้ให้เกษตรกร โดยพัฒนา ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการผลิตและบริหารจัดการสินค้าเกษตร รวมถึงสนับสนุนให้เกษตรกรรวมกลุ่มในรูปแบบแปลงใหญ่

5.3 สร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรเกษตรกร วิสาหกิจชุมชน และพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นผู้ประกอบการ Start up ในภาคเกษตร รวมถึงส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

5.4 สร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายและบูรณาการทุกภาคส่วน โดยการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) และศูนย์เครือข่ายให้เป็นศูนย์กลางด้านการเกษตรของชุมชน เป็นแหล่งรองรับและเชื่อมโยงงานวิจัยสู่ชุมชน รวมถึงสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายการทำงานในพื้นที่และเชื่อมโยงให้เกิดการทำงานอย่างเป็นระบบ

5.5 ทำงานโดยยึดเกษตรกรเป็นหลัก ให้เกษตรกรเข้าถึงบริการจากหน่วยงานได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว รวมถึงเร่งรัดดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกษตรกรได้รับการช่วยเหลือและบรรเทาความเดือดร้อนอย่างรวดเร็ว

5.6 พัฒนาองค์กรเกษตรกร ระบบการทำงาน และบุคลากรกรมส่งเสริมการเกษตร โดยการพัฒนาระบบข้อมูล Big Data ระบบเทคโนโลยีและการสื่อสาร ยึดหลักการทำงานแบบมีส่วนร่วม รวมถึงพัฒนาบุคลากรทุกระดับให้สามารถปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่

6.1 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่

6.1.1 ความหมายของบทบาท

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 (2546, น.602) ให้ความหมายไว้ว่า บทบาท หมายถึง การทำหน้าที่ที่กำหนดไว้ เช่น บทบาทพ่อแม่ บทบาทครู หรือหน้าที่ ซึ่ง หมายถึง

การปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย บทบาท ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า ROLE เป็นเรื่องของพฤติกรรมและหน้าที่ความรับผิดชอบ เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นว่า เมื่อบุคคลดำรงตำแหน่งใดๆ ก็ควรแสดง พฤติกรรมให้ตรงและเหมาะสมกับหน้าที่ ความรับผิดชอบนั้น

เอกรินทร์ โปตะเวช (2551, น.35) อธิบายความหมายของบทบาทว่า บทบาทเป็นการกระทำตามสถานภาพ มีบรรทัดฐานกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า บุคคลที่อยู่ในบทบาทนั้น ๆ จะต้องมีสิทธิและหน้าที่อะไรบ้าง และที่สำคัญ คือ บุคคลที่ปฏิบัติงานในองค์กรนั้น ๆ

เปรมกิจ (2552, น.8) กล่าวว่า บทบาท คือ การแสดงออกของ พฤติกรรมที่บุคคลปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับตามสังคมกำหนด

สุกัญญา อธิปอนันต์และสำราญ สาราบรรณ (2553, น.9-8) สรุปความหมาย ของ บทบาทว่า การที่ของบุคคลหนึ่ง ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่จะต้องแสดงตราบไต่ที่ยังอยู่ใน “บท” นั้นๆ ตามสิทธิและหน้าที่ของตนเอง ตามสถานภาพที่ตนเป็นอยู่

ศศิธร หุ่นทอง (2555, น.7) กล่าวว่าว่า บทบาท หมายถึง การแสดงออกของตนละ บุคคล ซึ่งได้ปฏิบัติไปตามที่สังคมได้คาดหวังว่า กำหนดว่าต้องปฏิบัติให้เหมาะสมกับตำแหน่ง หรือสถานภาพที่สังคมกำหนดไว้

ชำนาญ เมืองลอง (2556, น.10) ให้ความหมายของบทบาท หมายถึง การแสดงออกทางพฤติกรรม ของแต่ละบุคคลตามตำแหน่งที่ทางสังคมเป็นผู้กำหนด และดำรงไว้

พลสรานู สราญรมย์ (2560, น.8) สรุปได้ว่าบทบาท หมายถึง การแสดงออกของบุคคลตามความคาดหวังของสังคม ซึ่งบุคคลนั้นต้องแสดงพฤติกรรมหรือทำหน้าที่ที่รับผิดชอบให้สมกับบทบาทที่ได้รับหรือตามที่สังคมคาดหวังไว้กล่าวโดยสรุปว่า บทบาท หมายถึง พฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคลที่ ได้แสดงออกตามสิทธิและหน้าที่ที่มีอยู่ ตามตำแหน่งหน้าที่ ความรับผิดชอบให้สมกับบทบาทที่ได้รับหรือตามที่สังคมกำหนดไว้ ซึ่งพฤติกรรมที่แสดงออกมานั้นอาจตรงกับความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้องหรือไม่ก็ได้ โดยบทบาทจะเป็นตัวกำหนดความรับผิดชอบของงานที่ต่างกัน

6.1.2 ความหมายของหน้าที่ หน้าที่ หมายถึง ข้อปฏิบัติของบุคคลทุกคนที่จะต้องกระทำให้ประโยชน์ เป็นผลดีต่อประเทศชาติบ้านเมือง หรือภาระรับผิดชอบของบุคคลที่จะต้องปฏิบัติเช่นหน้าที่ของบิดาที่มีต่อบุตร หน้าที่ต่างๆ ที่จะต้องปฏิบัติซึ่งกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ เป็นต้น พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 (2546, น.1247) ให้ความหมาย คำว่าหน้าที่ หมายถึง กิจที่จะต้องทำด้วยความรับผิดชอบ

6.1.3 ความหมายของบทบาทหน้าที่

อัญชิสา อยู่สบาย (2554, น.31) กล่าวว่า บทบาทหน้าที่ หมายถึง การแสดงออกอย่างใดอย่างหนึ่งของบุคคลตามลักษณะของงานที่ปฏิบัติหรือได้รับมอบหมาย ดังนั้น บทบาทและหน้าที่จึงเป็นของคู่กัน กล่าวคือ การปฏิบัติหน้าที่ทำหน้าที่ให้เกิดบทบาทของบุคคล หรือบทบาทของบุคคลก่อให้เกิดการปฏิบัติหน้าที่เช่นกัน

Getzels (1957, P.176) อ้างอิงใน อัญชิสา อยู่สบาย (2554, น.31) กล่าวว่า การปฏิบัติตามหน้าที่ขององค์กรใดก็ตาม จะต้องให้งานดำเนินไปด้วยความเหมาะสมและได้ผล บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานนั้น ทุกคนต้องมีความเห็นสอดคล้องตรงกันในการกำหนด บทบาทและหน้าที่รับผิดชอบให้ผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งดำรงตำแหน่งแต่ละตำแหน่งในองค์กรนั้น รับไป ปฏิบัติหรืออีกนัยหนึ่งก็คือ การปฏิบัติงานจะดำเนินไม่ได้ต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่ผู้เกี่ยวข้องฝ่ายใดก็ตาม ตาม มีความคิดเห็นขัดแย้งกันในการที่จะกำหนดหรือนึกคิดหรือคาดคะเนให้ผู้ ปฏิบัติทำอะไร อย่างไร

สรุปได้ว่า บทบาทหน้าที่ หมายถึง พฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคล ซึ่งอยู่ในฐานะหรือตำแหน่งหรือมีสถานภาพอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งสังคมได้กำหนดให้หน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ บทบาทหน้าที่ และสถานภาพเป็นสิ่งที่ควบคู่กัน นั่นคือสถานภาพจะกำหนดว่าบุคคลนั้นๆมีหน้าที่ ต้องปฏิบัติต่อกันอย่างไร ส่วนบทบาทเป็นการปฏิบัติตามหน้าที่ที่สังคมได้กำหนดไว้ ในแต่ละสถานภาพ การแสดงบทบาทหน้าที่จะสอดคล้องกับบรรทัดฐานของสังคม ในสถานภาพหนึ่งๆบุคคลอาจจะต้องแสดงบทบาทหน้าที่มากมาย

6.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท

ทฤษฎีบทบาท เป็นทฤษฎีที่กล่าวถึงการแสดงพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคม ซึ่งมี นักวิชาการหลายคนได้ให้คำนิยามไว้ดังนี้

Allport (1973, P.181-188) อ้างอิงในฐิติชญาณ์ เปรมกิจ (2552, น.9-10) ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับกับการแสดงบทบาทของบุคคลว่าขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. บทบาทที่สังคมคาดหวัง (Role Expectation) เป็นบทบาทที่สังคมคาดหวังให้บุคคลปฏิบัติตามความคาดหวังที่กำหนดโดยกลุ่มสังคมและโดยสภาพที่บุคคลนั้นๆ ครองอยู่

2. การรับรู้บทบาท (Role Conception) การที่บุคคลรับรู้ในบทบาทหน้าที่ของ ตนเอง ว่าควรจะมีบทบาทอย่างไรและสามารถจะมองเห็นบทบาทหน้าที่ของตนเองได้ตามการรับรู้ซึ่งเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับ กับความต้องการของบุคคลเหล่านั้น โดยการรับรู้ในบทบาทและความต้องการ ของบุคคลย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล ตลอดจนเป้าหมายในชีวิตค่านิยมของ บุคคลที่สวมบทบาทนั้น

3. การยอมรับบทบาทของบุคคล (Role Acceptation) จะเกิดขึ้นก็เมื่อมี ความสอดคล้องของบทบาทตามความคาดหวังของสังคมและบทบาทที่ตนรับอยู่ การยอมรับ บทบาทเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความเข้าใจในบทบาท และการสื่อสารระหว่างสังคมและบุคคลนั้น

ทั้งนี้ก็เพราะว่าบุคคลอาจได้รับผลเสียหายหรือเสียประโยชน์เฉพาะอย่างยิ่งถ้าขัดแย้งกับความต้องการ (Role Conflict) หรือค่านิยมของบุคคลนั้น ผู้ครองตำแหน่งอยู่ก็พยายามหลีกเลี่ยงบทบาทนั้นไม่ยอมรับบทบาทนั้นๆ

4. การปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่ของบุคคล (Role Performance) เป็น บทบาทที่เจ้าของสถานภาพแสดงจริง (Actual Role) ซึ่งอาจจะเป็นการแสดงบทบาทตามที่สังคม คาดหวังหรือเป็นการแสดงบทบาทตามการรับรู้ และตามความคาดหวังของตนเอง การที่บุคคลใด จะปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ได้เพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับ ระดับการยอมรับบทบาทนั้นๆ ของบุคคลที่ครองตำแหน่งอยู่นั้น เนื่องจาก

ความสอดคล้องกับบทบาทตามความคาดหวังของสังคม และการรับรู้บทบาทของตนเอง จากแนวคิดที่กล่าวสรุปได้ว่า การแสดงบทบาทของบุคคลนั้นต้องเข้าถึง ความหมายของบทบาท 4 ประการ ได้แก่ บทบาทที่สังคมคาดหวัง การรับรู้บทบาท การยอมรับ บทบาทของบุคคล และการปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่ของบุคคล

6.3 บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2559, น.25-33) ได้ระบุว่า คณะกรรมการ ศพก. มีบทบาทเป็นผู้ขับเคลื่อนการดำเนินงานของ ศพก. โดยการจัดทำแนวทางการพัฒนาและแผนการ ดำเนินงานของ ศพก. และการให้บริการต่าง ๆ เช่น การถ่ายทอดความรู้ การบริการข้อมูลข่าวสาร การบริการด้านการเกษตรต่าง ๆ การแก้ปัญหาด้านการเกษตร และรับเรื่องราวร้องทุกข์ เป็นต้น โดย อำนาจหน้าที่ของ คณะกรรมการ ศพก. ตามแนวทางการปฏิบัติงานสำหรับคณะกรรมการ ศพก. มี ดังนี้

6.3.1 การพัฒนาศักยภาพ ศพก.

กำหนดแนวทางการพัฒนาและแผนการดำเนินงานของ ศพก.

1) กำหนดแนวทางการพัฒนาระดับอำเภอ และระดับตำบล

(1) วิเคราะห์และกำหนดแนวทางการพัฒนา

(2) ใช้ข้อมูลพื้นที่-คน-สินค้า ข้อมูล Zoning และข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการวิเคราะห์

(3) ใช้แนวทางพัฒนาเป็นโจทย์หลักในการพัฒนา ศพก.

2) จัดทำแผนการปฏิบัติงาน และแผนการสนับสนุน ศพก.

(1) กำหนดเป้าหมายและกิจกรรมการดำเนินงานของ ศพก.

(2) พัฒนาองค์ประกอบต่าง ๆ ของ ศพก. ให้สมบูรณ์และพร้อมให้บริการ ได้แก่ เกษตรกรต้นแบบ ฐานเรียนรู้ หลักสูตรการเรียนรู้ แพลงเรียนรู้ พื้นที่บริเวณ ศพก. และข้อมูลประจำศูนย์

3) ขับเคลื่อนการดำเนินงาน ศพก.

(1) ดำเนินการตามแผนปฏิบัติงาน โดยหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาร่วมดำเนินการ และสนับสนุน

(2) ใช้การบริหารจัดการเป็นกลไกหลักในการทำงานเพื่อร่วมกัน คิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ มอบหมายผู้รับผิดชอบ ดำเนินการ ควบคุมกำกับ และขับเคลื่อนให้เกิดการปฏิบัติ

(3) ประสานและเชื่อมโยงการทำงานกับศูนย์/จุดเรียนรู้อื่น หรือ ศูนย์ประเภทอื่นที่มีอยู่ในพื้นที่

6.3.2 การให้บริการของ ศพก.

1) อบรมเกษตรกรผู้นำและนำไปใช้ในพื้นที่ของตนเอง

- 2) เกษตรกรต้นแบบ/เกษตรกรผู้นำถ่ายทอดความรู้สู่เกษตรกรเป้าหมาย
- 3) ถ่ายทอดความรู้อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และถ่ายทอดความรู้ในรูปแบบการจัดงานหรือจัดนิทรรศการต่างๆ เช่น การจัดงานวันถ่ายทอดความรู้ (Field Day) อย่างน้อย ศพก. ละ 1 ครั้ง ในช่วงเริ่มต้นฤดูกาลผลิต
- 4) บริการข้อมูลข่าวสารและวิชาการในลักษณะต่างๆ เช่น ติดประกาศในบริเวณ ศพก. หรือตามสถานที่ต่างๆ ในชุมชน หรือบ้านเกษตรกรผู้นำ ทำเป็นเอกสารแจก/เอกสารเผยแพร่
- 5) บริการด้านการเกษตรต่างๆ ในบริเวณ ศพก. บ้านเกษตรกรผู้นำ หรือจุดนัดหมายอื่นๆ ตามแผนที่กำหนด
- 6) บริการรับฟัง แก้ปัญหา และรับเรื่องด้านการเกษตรต่างๆ ในเบื้องต้น
- 7) ประสานความร่วมมือกับสถาบันการศึกษา หน่วยงานวิชาการ เอกชน และชุมชน (ประชารัฐ) ในพื้นที่เพื่อร่วมดำเนินการ (วิจัย ขยายผลงานวิจัยสู่'การปฏิบัติ สร้างเกษตรกรต้นแบบเป็นผู้ประกอบการธุรกิจเกษตร เป็นสถานที่ฝึกงาน ฯลฯ)
- 8) ร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ ข้อมูลของ ศพก.

6.3.3 การรายงานผลการดำเนินงานของ ศพก.

- 1) ติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานผู้มาใช้บริการหลังจากได้รับการถ่ายทอดความรู้
 - 2) รายงานผลความก้าวหน้าการดำเนินงานและผลการพัฒนา ศพก. ให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ในฐานะผู้ประสานงานคณะกรรมการ ศพก. ทราบ
- สรุปได้ว่า บทบาทเป็นสิ่งสำคัญที่กำหนดแนวทางให้บุคคลแสดงความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นและแสดงพฤติกรรมในสังคมซึ่งเป็นตัวกำหนดบุคคลให้รู้จักกับหน้าที่และความรับผิดชอบ

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาการรับรู้บทบาทหน้าที่ การมีส่วนร่วม ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร โดยได้ดำเนินการ ดังนี้

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ คณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรระดับอำเภอ จำนวน 882 อำเภอ

กลุ่มตัวอย่างและการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้มีจำนวนประชากรที่แน่นอน ผู้วิจัยต้องการข้อมูลจากทุกจังหวัด จึงดำเนินการกำหนดกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. แบ่งกลุ่มตัวอย่างตามจังหวัดได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 77 (จังหวัด) กลุ่มตัวอย่าง
2. จังหวัดทุกจังหวัดทำการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย จำนวน 25 เปอร์เซ็นต์ของจำนวนอำเภอทั้งหมด เพื่อให้ได้รายชื่ออำเภอในการจัดเก็บข้อมูล

ข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง

ที่	จังหวัด	จำนวนอำเภอทั้งหมด	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
1	กรุงเทพมหานคร	50	4
2	กระบี่	8	2
3	กาญจนบุรี	13	3
4	กาฬสินธุ์	18	5
5	กำแพงเพชร	11	3
6	ขอนแก่น	26	7
7	จันทบุรี	10	3
8	ฉะเชิงเทรา	11	3
9	ชลบุรี	11	3
10	ชัยนาท	8	2
11	ชัยภูมิ	16	4

ที่	จังหวัด	จำนวนอำเภอทั้งหมด	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
12	ชุมพร	8	2
13	เชียงราย	18	5
14	เชียงใหม่	25	6
15	ตรัง	10	3
16	ตราด	7	2
17	ตาก	9	2
18	นครนายก	4	1
19	นครปฐม	7	2
20	นครพนม	12	3
21	นครราชสีมา	32	8
22	นครศรีธรรมราช	23	6
23	นครสวรรค์	15	4
24	นนทบุรี	6	2
25	นราธิวาส	13	3
26	น่าน	15	4
27	บึงกาฬ	8	2
28	บุรีรัมย์	23	6
29	ปทุมธานี	7	2
30	ประจวบคีรีขันธ์	8	2
31	ปราจีนบุรี	7	2
32	ปัตตานี	12	3
33	พระนครศรีอยุธยา	16	4
34	พะเยา	9	2
35	พังงา	8	2
36	พัทลุง	11	3
37	พิจิตร	12	3

ที่	จังหวัด	จำนวนอำเภอทั้งหมด	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
38	พิษณุโลก	9	2
39	เพชรบุรี	8	2
40	เพชรบูรณ์	11	3
41	แพร่	8	2
42	ภูเก็ต	3	1
43	มหาสารคาม	13	3
44	มุกดาหาร	7	2
45	แม่ฮ่องสอน	7	2
46	ยโสธร	9	2
47	ยะลา	8	2
48	ร้อยเอ็ด	20	5
49	ระนอง	5	1
50	ระยอง	8	2
51	ราชบุรี	10	3
52	ลพบุรี	11	3
53	ลำปาง	13	3
54	ลำพูน	8	2
55	เลย	14	4
56	ศรีสะเกษ	22	6
57	สกลนคร	18	5
58	สงขลา	16	4
59	สตูล	7	2
60	สมุทรปราการ	6	2
61	สมุทรสงคราม	3	1
62	สมุทรสาคร	3	1
63	สระแก้ว	9	2

ที่	จังหวัด	จำนวนอำเภอทั้งหมด	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
64	สระบุรี	13	3
65	สิงห์บุรี	6	2
66	สุโขทัย	9	2
67	สุพรรณบุรี	10	3
68	สุราษฎร์ธานี	19	5
69	สุรินทร์	17	4
70	หนองคาย	9	2
71	หนองบัวลำภู	6	2
72	อ่างทอง	7	2
73	อำนาจเจริญ	7	2
74	อุดรธานี	20	5
75	อุตรดิตถ์	9	2
76	อุทัยธานี	8	2
77	อุบลราชธานี	25	6
รวม		928	224

หมายเหตุ จังหวัดกรุงเทพมหานครจัดเก็บข้อมูลเพียง 4 พื้นที่เท่านั้น

3. เมื่อได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างของแต่ละจังหวัดแล้ว ดำเนินการเก็บข้อมูลกับคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรระดับอำเภอในตำแหน่ง ประธาน คณะกรรมการ 3 คน และผู้ประสานงาน รวม 5 (คน) ชุด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open-ended question) และคำถามแบบปลายปิด (closed-ended question) พร้อมทั้งพิจารณาแนวทางการวิจัย เพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดเก็บข้อมูลและรับฟังข้อคิดเห็นกับผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแบบสอบถามเป็นลักษณะแบบ Checklist และประเมินภาพรวมในแต่ละองค์ประกอบแบบขั้นบันได (milestone) โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน แสดงให้เห็นถึงข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ความรู้เกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรและบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์ฯ การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการศูนย์ฯ และปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของกรรมการศูนย์ฯ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลโดยดำเนินการประสานงานกับสำนักงานเกษตรจังหวัดทุกจังหวัด ดำเนินการจัดเก็บและรวบรวมแบบสอบถามจากประธาน (เกษตรกรต้นแบบ) ศพก.ระดับอำเภอ จำนวน 1 คน คณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรระดับอำเภอ ศูนย์ละ 3 คน และนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร (ผู้ประสานงาน) อำเภอละ 1 คน แล้วรวบรวมแบบสอบถามทั้งหมดจัดส่งมายังกองวิจัยและพัฒนาส่งเสริมการเกษตร

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ร้อยละ ความถี่ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้บทบาทหน้าที่ การมีส่วนร่วม ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร กลุ่มตัวอย่าง คือคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรระดับอำเภอทั่วประเทศ รวมจำนวน 1,145 คน นำเสนอผลการศึกษาออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

ตอนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรและบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

1.1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล

ได้ทำการศึกษาข้อมูลส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ประกอบด้วย เพศ อายุ ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละข้อมูลส่วนบุคคล ของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

ข้อมูลส่วนบุคคล	n = 1,145	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
1. เพศ		
ชาย	806	70.8
หญิง	333	29.2
2. อายุ		
น้อยกว่า 41 ปี	210	19.5
41- 55 ปี	266	39.5
56 – 70	386	33.0
มากกว่า 70 ปี	283	8.0
Min =24 : Max = 80 : Mean = 51.75 : S.D.11.155		

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ข้อมูลส่วนบุคคล	n = 1,145	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
3. สถานภาพ		
โสด	164	14.4
สมรส	921	81.1
หม้าย/หย่าร้าง	50	4.5
4. ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	189	16.7
มัธยมศึกษาตอนต้น	109	9.6
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.หรือเทียบเท่า	293	25.9
อนุปริญญา/ปวส.หรือเทียบเท่า	81	7.2
ปริญญาตรี	381	33.7
ปริญญาโท	74	6.5
ปริญญาเอก	1	0.1
อื่นๆ	2	0.2

จากตารางที่ 4.1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร สรุปผลได้ดังนี้

1.1.1 เพศ พบว่า คณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 70.8) เป็นเพศชาย และร้อยละ 29.2 เป็นเพศหญิง

1.1.2 อายุ พบว่า คณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ร้อยละ 39.5) มีช่วงอายุระหว่าง 41-55 ปี รองลงมาร้อยละ 33.0 มีช่วงอายุระหว่าง 56 - 70 ปี ร้อยละ 19.5 มีอายุน้อยกว่า 41 ปีและร้อยละ 8.0 มีอายุมากกว่า 70 ปี ตามลำดับ โดยมีอายุต่ำสุด 24 ปี อายุสูงสุด 80 ปี และอายุเฉลี่ย 52 ปี

1.1.3 สถานภาพ พบว่า คณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 81.1) มีสถานภาพสมรสแล้ว รองลงมาร้อยละ 14.4 มีสถานภาพโสด และร้อยละ 4.5 มีสถานภาพหม้ายหรือหย่าร้าง

1.1.4 ระดับการศึกษา พบว่า คณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 33.7) จบการศึกษาระดับปริญญาตรี. รองลงมาร้อยละ 25.9 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.หรือเทียบเท่า และร้อยละ 16.7, 9.6, 7.2, 6.5, 0.2, 0.1 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น อนุปริญญา/ปวส.หรือเทียบเท่า ปริญญาโท อื่นๆ และปริญญาเอกตามลำดับ

1.2 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

ได้ทำการศึกษาข้อมูลด้านเศรษฐกิจของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ประกอบด้วย อาชีพหลัก อาชีพรอง จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนแรงงานภาคเกษตร และรายได้รวมของครัวเรือน ดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 จำนวนและร้อยละของข้อมูลทางเศรษฐกิจของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

n = 1,145		
ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
1. อาชีพหลัก		
ในภาคการเกษตร(ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)	750	66.0
ทำนา	449	39.4
ทำสวน	266	23.4
ทำไร่	42	3.7
ประมง	6	0.5
ปศุสัตว์	8	0.7
อื่นๆ	42	3.7
นอกภาคการเกษตร(ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)	386	34
รับราชการ	204	17.9
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	2	0.2
ค้าขาย	9	0.8
ข้าราชการบำนาญ	27	2.4
ลูกจ้าง	2	0.2
ธุรกิจส่วนตัว	6	0.5
อื่นๆ	76	6.7

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

			n = 1,145
ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)	
2. อาชีพครอง			
ไม่มีอาชีพครอง	331	35.7	
มีอาชีพครอง	596	64.3	
ทำนา	110	18.0	
ทำสวน	144	23.6	
ทำไร่	41	6.7	
ประมง	31	5.1	
ปศุสัตว์	72	11.8	
อื่นๆ	213	34.9	
3. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน			
น้อยกว่า 4 คน	346	30.2	
4-6	519	45.3	
7-9	74	6.5	
มากกว่า 9 คน	206	18.0	
Min = 1 : Max = 13 : Mean = 4 : S.D. 1.658			
4. จำนวนแรงงานภาคเกษตร			
0	4	0.4	
1	122	13.0	
2	456	48.7	
3	191	20.4	
4	110	11.8	
5	27	2.9	
มากกว่า 5 คน	26	2.8	
Min = 0 : Max = 56 : Mean = 2.60 : S.D. =2.228			

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ข้อมูลส่วนบุคคล	n = 1,145	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
5. รายได้รวมของครัวเรือนในรอบปี (บาทต่อปี)		
น้อยกว่า 100,000	454	39.7
100,001 – 200,000	326	28.5
200,001 – 300,000	172	15.0
300,001 – 400,000	75	6.6
มากกว่า 400,000	118	10.3
Min = 5 0 0 0 : Max = 5000000 : Mean = 285094.56		
: S.D. = 381123.375		

จากตารางที่ 4.2 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลด้านเศรษฐกิจของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร พบว่า

1.1.1 อาชีพหลัก พบว่า คณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 66) ประกอบอาชีพหลักในภาคเกษตร โดยประกอบอาชีพทำนามากที่สุด ร้อยละ 39.4 รองลงมา ร้อยละ 23.4 ประกอบอาชีพทำสวน และร้อยละ 3.7, 3.7, 0.7, 0.5 ประกอบอาชีพทำไร่ อื่นๆ ปศุสัตว์ และประมงตามลำดับ ในส่วนของอาชีพหลักนอกภาคการเกษตรนั้น พบว่าคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรประกอบอาชีพหลักนอกภาคเกษตรกรรม ร้อยละ 34 โดยประกอบอาชีพรับราชการมากที่สุด ร้อยละ 17.9 รองลงมาคืออาชีพอื่นๆ ร้อยละ 6.7 และร้อยละ 2.4, 0.8, 0.5, 0.2, 0.2 ประกอบอาชีพข้าราชการบำนาญ ค้าขายธุรกิจส่วนตัว พนักงานรัฐวิสาหกิจ และลูกจ้าง ตามลำดับ

1.1.1 อาชีพรอง พบว่า คณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 64.3) ประกอบอาชีพรอง โดยประกอบอาชีพอื่นๆมากที่สุด ร้อยละ 34.9 รองลงมา ร้อยละ 23.6 ประกอบอาชีพทำสวน และร้อยละ 18.0, 11.8, 6.7, 5.1 ประกอบอาชีพทำนา ปศุสัตว์ ทำไร่ และประมงตามลำดับ

1.1.1 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน พบว่า คณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 45.3) มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระหว่าง 4 – 6 คน รองลงมา ร้อยละ 30.2 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนน้อยกว่า 4 คน และร้อยละ 18.0, 6.5 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากกว่า 9 คน และระหว่าง 7 – 9 คนตามลำดับ โดยจำนวนสมาชิกในครัวเรือนน้อยที่สุด 1 คนมากที่สุด 13 คน และจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4 คน

1.1.2 จำนวนแรงงานภาคเกษตร พบว่า คณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 48.7) มีจำนวนแรงงานภาคเกษตรจำนวน 2 คน รองลงมาร้อยละ 20.4 มีจำนวนแรงงานภาคเกษตรจำนวน 3 คน และร้อยละ 13.0, 11.8, 2.9, 2.8, 0.4 มีจำนวนแรงงานภาคเกษตรจำนวน 1 คน 4 คน 5 คน มากกว่า 5 คน และไม่มีแรงงานภาคเกษตรเลย ตามลำดับ

1.1.3 รายได้รวมของครัวเรือน พบว่า คณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 39.7) มีรายได้รวมของครัวเรือนน้อยกว่า 100,000 บาท รองลงมา ร้อยละ 28.5 มีรายได้รวมของครัวเรือนระหว่าง 100,001 – 200,000 บาทและร้อยละ 15.0, 10.3, 6.6 มีรายได้รวมของครัวเรือนระหว่าง 200,001 – 300,000 บาท มากกว่า 400,000 บาท และระหว่าง 300,001 – 400,000 บาท ตามลำดับ

1.3 ข้อมูลด้านสังคม

ได้ทำการศึกษาข้อมูลด้านสังคมของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ประกอบด้วย ตำแหน่งในคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรระดับอำเภอ ตำแหน่งทางสังคม การได้รับรางวัลเกษตรกรดีเด่น ดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 จำนวนและร้อยละของข้อมูลด้านสังคมของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

n = 1,145		
ข้อมูลด้านสังคม	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
1. ตำแหน่งในคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต สินค้าเกษตรระดับอำเภอ		
ประธาน	251	22.1
กรรมการ	665	58.5
เกษตรกรผู้นำ	186	29.4
เกษตรกรต้นแบบศูนย์เครือข่ายฯ	377	59.7
ผู้ทรงคุณวุฒิฯ	45	7.1
ผู้แทน ศบกต.	24	3.8
ผู้ประสานงาน	220	19.4
2. ตำแหน่งทางสังคม		
ไม่มีตำแหน่งทางสังคม	261	24.6
มีตำแหน่งทางสังคม	802	75.4
กำนัน	30	3.3
ผู้ใหญ่บ้าน	143	15.7
ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน/สารวัตรกำนัน	87	9.9
สมาชิกอบต./เทศบาล	55	6.1
คณะกรรมการหมู่บ้าน	197	21.7
อาสาสมัครการเกษตร	409	45
อื่นๆ	173	19
อาสาสมัคร กษ.	3	0.5
อาสาสมัครฝนหลวง	19	2.9
อาสาสมัครเกษตรด้านบัญชี	37	5.6
ประมงอาสา	45	6.8
อาสาปศุสัตว์	15	2.3
หมอดินอาสา	144	21.7
เกษตรกรหมู่บ้าน	262	39.4
อาสาสมัครสหกรณ์	1	0.2
อาสาสมัครชลประทาน	2	0.3
เศรษฐกิจการเกษตรอาสา	12	1.8
อาสาปฎิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม	0	0
อาสาสมัครชวนาชนันนา	2	0.3

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

ข้อมูลด้านสังคม	n = 1,145	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
อาสาพัฒนายางพารา	1	0.2
3. การได้รับรางวัลเกษตรกรดีเด่น		
ไม่เคยได้รับ	867	77.6
เคยได้รับ	250	22.4
เกษตรกรดีเด่นระดับประเทศ	26	5.7
เกษตรกรดีเด่นระดับเขต	48	10.4
เกษตรกรดีเด่นระดับจังหวัด	137	28.2

จากตารางที่ 4.3 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลข้อมูลด้านสังคมของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร สรุปผลได้ ดังนี้

1.1.1 ตำแหน่งในคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร พบว่า คณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 58.5) ดำรงตำแหน่งกรรมการฯ (ในจำนวนนี้เป็นกรรมการในส่วนเกษตรกรต้นแบบศูนย์เครือข่ายร้อยละ 59.7 เกษตรกรผู้นำ ร้อยละ 29.4 และผู้ทรงคุณวุฒิฯ ร้อยละ 7.1) รองลงมาร้อยละ 22.1ดำรงตำแหน่งประธาน ร้อยละ 19.4 ดำรงตำแหน่งผู้ประสานงาน และร้อยละ 3.8 ดำรงตำแหน่งผู้แทน ศบกต.

1.1.1 ตำแหน่งทางสังคม พบว่า คณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 75.4) มีตำแหน่งทางสังคมในจำนวนนี้เป็นตำแหน่งอาสาสมัครเกษตร รองลงมาร้อยละ 45.0 เป็นตำแหน่งคณะกรรมการหมู่บ้าน ร้อยละ 21.7 และผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน/ สารวัตรกำนัน สมาชิกอบต./เทศบาลผู้ทรงคุณวุฒิฯ และกำนัน ร้อยละ 15.7, 9.9, 6.1 และ 3.3 ตามลำดับ สำหรับตำแหน่งอื่นๆนั้น พบว่าส่วนใหญ่ร้อยละ 39.4 มีตำแหน่งเกษตรหมู่บ้าน รองลงมาร้อยละ 21.7 มีตำแหน่งหมอดินอาสา เป็นต้น

1.1.1 การได้รับรางวัลเกษตรกรดีเด่น พบว่า คณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 77.6) ยังไม่เคยได้รับรางวัลเกษตรกรดีเด่น มีเพียงร้อยละ 22.4 ที่เคยได้รับรางวัลเกษตรกรดีเด่น (ในจำนวนนี้ร้อยละ 28.2 เป็นเกษตรกรดีเด่นระดับจังหวัด ร้อยละ 10.4 เป็นเกษตรกรดีเด่นระดับเขต และร้อยละ 10.4 เป็นเกษตรกรดีเด่นระดับประเทศ)

**ตอนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร
และบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร**

ตารางที่ 4.4 จำนวนและร้อยละของความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรและบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

n = 1,145

ประเด็นการรับรู้	ความรู้ความเข้าใจ		ลำดับ
	จำนวน	ร้อยละ	
1.ความรู้เกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)			
1.1 ศพก. เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการเกษตรจากเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จจากการปฏิบัติจริงในพื้นที่	1127	98.7	3
1.2 ศพก. เป็นศูนย์กลางให้เกษตรกรเข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน	1134	99.1	1
1.3 ศพก. ให้บริการข่าวสาร ข้อมูลวิชาการ และองค์ความรู้ที่เหมาะสมกับพื้นที่ในระดับอำเภอ	1131	98.8	2
1.4 ศพก. เป็นจุดประสานงานของหน่วยงานต่างๆในพื้นที่	1090	95.2	8
1.5 ศพก. เป็นจุดรับข้อร้องเรียนด้านการเกษตร	914	80.0	11
1.6 ศพก. เป็นกลไกในการบูรณาการการทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการเกษตรในพื้นที่	1107	96.9	5
1.7 ศพก. เป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิต การบริหารจัดการและการตลาดแก่เกษตรกร	1097	96.0	6
1.8 ศพก. ให้บริการทางการเกษตร และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในพื้นที่	1116	97.7	4
1.9 ปัจจุบันมี ศพก. อำเภอละ 1 ศูนย์ รวม 882 ศูนย์	1191	95.8	7
1.10 เป้าหมายหลักในการขับเคลื่อนการดำเนินงานในปี 2563 คือ ทุก ศพก.ต้องมีสินค้าอย่างน้อย 1 ชนิดที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน	1075	94.5	9
1.11 เป้าหมายรองในการขับเคลื่อนการดำเนินงานในปี 2563 คือ การเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	1024	89.9	10
2. บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)			
2.1 วิเคราะห์และจัดทำแนวทางการพัฒนาให้สอดคล้องกับนโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	1108	97.2	8
2.2 กำหนดเป้าหมาย กิจกรรม หลักสูตรการเรียนรู้ และผู้รับผิดชอบ	1114	97.3	7

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ประเด็นการรับรู้	ความรู้ความเข้าใจ		ลำดับ
	จำนวน	ร้อยละ	
2.3 จัดทำแผนการดำเนินงานของ ศพก. ระดับอำเภอ	1120	97.8	6
2.4 จัดทำแผนขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ	1075	93.9	14
2.5 ประสานงานและเชื่อมโยงการทำงานกับศูนย์เครือข่าย	1125	98.3	4
2.6 ประสานงานและเชื่อมโยงองค์ความรู้กับหน่วยงาน ภาครัฐ เอกชน และสถาบันอุดมศึกษา	1074	94.0	13
2.7 พัฒนาฐานเรียนรู้ให้สอดคล้องกับปัญหาและความ ต้องการของชุมชน	1119	97.9	5
2.8 พัฒนา ศพก. ให้มีความพร้อมในการเป็นสถานที่อบรม และสามารถเป็นวิทยากรหลักร่วมกับวิทยากรด้านเกษตรอื่น ๆ	1135	99.1	3
2.9 สนับสนุนการดำเนินงานตามนโยบายของกระทรวง เกษตรและสหกรณ์	1135	99.3	2
2.10 พัฒนา ศพก. ให้เป็นแหล่งขององค์ความรู้ และแหล่ง ถ่ายทอดความรู้ทางการเกษตรที่สำคัญ	1139	99.5	1
2.11 พัฒนา ศพก. ให้เป็นเสมือนตัวแทนของหน่วยราชการ ในพื้นที่ในการรับทราบปัญหาความเดือดร้อนของเกษตรกร และ ข้อเสนอแนะต่าง ๆ	1086	95.0	11
2.12 ดำเนินการจัดงานวันถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อเริ่มต้น ฤดูกาลผลิตใหม่ (Field Day)	1095	95.9	10
2.13 ดำเนินการโครงการรวมพลังสร้างมูลค่า จากไร่นาสู่ สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยเน้นให้เกษตรกรใช้ประโยชน์จากวัสดุ เหลือใช้ทางการเกษตร เพื่อลดต้นทุน และเพิ่มมูลค่าและลดการ เผาในพื้นที่การเกษตร	1119	97.8	6
2.14 ดำเนินการตามมาตรการจำกัดการใช้สารเคมีกำจัด ศัตรูพืช 3 ชนิดเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ สร้างการรับรู้และให้ ข้อมูลแก่เกษตรกรในพื้นที่	1100	96.2	9
2.15 ติดตาม ประเมินผลผู้รับบริการหลังได้รับการถ่ายทอด ความรู้	1055	92.2	15
2.16 สรุปผลการดำเนินงาน ศพก. ตามแผนที่กำหนด	1077	94.1	12
2.17 รายงานผลการดำเนินงานต่อสำนักงานเกษตรจังหวัด ทุก 3 เดือน	996	87.3	16

n = 1,145

จากตารางที่ 4.4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรและบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร สรุปผลได้ ดังนี้

1.1 ด้านความรู้เกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) พบว่า ประเด็นความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรที่มีความรู้ความเข้าใจมากที่สุด (ร้อยละ 99.1) คือ ศพก. เป็นศูนย์กลางให้เกษตรกรเข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน รองลงมาร้อยละ 98.8 คือ สนับสนุนการดำเนินงานตามนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ร้อยละ 99.1 ศพก. เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการเกษตรจากเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จจากการปฏิบัติงานจริงในพื้นที่ ร้อยละ 97.7 ศพก. ให้บริการทางการเกษตร และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในพื้นที่ ร้อยละ 96.9 ศพก. เป็นกลไกในการบูรณาการการทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการเกษตรในพื้นที่ ร้อยละ 96.0 ศพก. เป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิต การบริหารจัดการและการตลาดแก่เกษตรกร ร้อยละ 95.8 ปัจจุบันมี ศพก. อำเภอละ 1 ศูนย์ รวม 882 ศูนย์ ร้อยละ 95.2 ศพก. เป็นจุดประสานงานของหน่วยงานต่างๆในพื้นที่ ร้อยละ 94.5 เป้าหมายหลักในการขับเคลื่อนการดำเนินงานในปี 2563 คือ ทุก ศพก. ต้องมีสินค้าอย่างน้อย 1 ชนิดที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน และมีความรู้ความเข้าใจน้อยที่สุดร้อยละ 89.9 ในประเด็นเป้าหมายรองในการขับเคลื่อนการดำเนินงานในปี 2563 คือ การเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

1.2 ด้านบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) พบว่า ประเด็นบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ที่มีความรู้ความเข้าใจมากที่สุด (ร้อยละ 99.5) คือ พัฒนา ศพก. ให้เป็นแหล่งขององค์ความรู้ และแหล่งถ่ายทอดความรู้ทางการเกษตรที่สำคัญ รองลงมาร้อยละ 99.3 คือ สนับสนุนการดำเนินงานตามนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ร้อยละ 99.1 พัฒนา ศพก. ให้มีความพร้อมในการเป็นสถานที่อบรมและสามารถเป็นวิทยากรหลักร่วมกับวิทยากรด้านเกษตรอื่น ๆ ร้อยละ 98.3 ประสานงานและเชื่อมโยงการทำงานกับศูนย์เครือข่าย ร้อยละ 97.9 พัฒนาศูนย์เรียนรู้ให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของชุมชน ร้อยละ 97.8 จัดทำแผนการดำเนินงานของ ศพก. ระดับอำเภอและดำเนินการโครงการรวมพลังสร้างมูลค่า จากไร่นาสู่สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยเน้นให้เกษตรกรใช้ประโยชน์จากวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร เพื่อลดต้นทุน และเพิ่มมูลค่าและลดการเผาในพื้นที่การเกษตร ร้อยละ 97.3 กำหนดเป้าหมาย กิจกรรม หลักสูตรการเรียนรู้ และผู้รับผิดชอบ ร้อยละ 97.2 วิเคราะห์และจัดทำแนวทางการพัฒนาให้สอดคล้องกับนโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ร้อยละ 96.2 ดำเนินการตามมาตรการจำกัดการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช 3 ชนิดเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ สร้างการรับรู้และให้ข้อมูลแก่เกษตรกรในพื้นที่ร้อยละ 95.9 ดำเนินการจัดงานวันถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อเริ่มต้นฤดูกาลผลิตใหม่ (Field Day) ร้อยละ 95.0 พัฒนา ศพก. ให้เป็นเสมือนตัวแทนของหน่วยราชการในพื้นที่ในการรับทราบปัญหาความเดือดร้อนของเกษตรกร และข้อเสนอแนะต่าง ๆ ร้อยละ 94.1 สรุปผลการดำเนินงาน ศพก. ตามแผนที่กำหนด ร้อยละ 94.0 ประสานงานและเชื่อมโยงองค์ความรู้กับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และสถาบันอุดมศึกษา ร้อยละ 93.9 จัดทำแผนขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ

ร้อยละ 92.2 ติดตาม ประเมินผลผู้รับบริการหลังได้รับการถ่ายทอดความรู้ และมีความรู้ความเข้าใจน้อย ที่สุดร้อยละ 87.3 ในประเด็นรายงานผลการดำเนินงานต่อสำนักงานเกษตรจังหวัดทุก 3 เดือน

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพ การผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

การวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพ การผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดให้

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.80	หมายถึง	มีส่วนร่วมน้อยที่สุด
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.81 – 2.60	หมายถึง	มีส่วนร่วมน้อย
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.61 – 3.40	หมายถึง	มีส่วนร่วมปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.41 – 4.20	หมายถึง	มีส่วนร่วมมาก
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.21 – 5.00	หมายถึง	มีส่วนร่วมมากที่สุด

ตารางที่ 4.5 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

n = 1,145

ประเด็น	ระดับการมีส่วนร่วม					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย	ลำดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
1. บทบาทหน้าที่คณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)								
1.1 ท่านมีส่วนร่วมวิเคราะห์และจัดทำแนวทางการพัฒนาให้สอดคล้องกับนโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	353 (30.9)	522 (45.7)	236 (20.7)	25 (2.2)	5 (0.4)	4.05 (0.801)	มาก	7
1.2 ท่านมีส่วนร่วมกำหนดเป้าหมาย กิจกรรม หลักสูตรการเรียนรู้ และผู้รับผิดชอบ	347 (30.4)	500 (43.9)	255 (22.4)	30 (2.6)	8 (0.7)	4.01 (0.835)	มาก	9
1.3 ท่านมีส่วนร่วมจัดทำแผนการดำเนินงานของ ศพก. ระดับอำเภอ	402 (35.2)	501 (43.9)	202 (17.7)	25 (2.2)	12 (1.1)	4.10 (0.838)	มาก	4
1.4 ท่านมีส่วนร่วมจัดทำแผนขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ	311 (27.3)	492 (43.2)	272 (23.9)	49 (4.3)	14 (1.2)	3.91 (0.888)	มาก	10
1.5 ท่านมีส่วนร่วมประสานงานและเชื่อมโยงการทำงานกับศูนย์เครือข่าย	387 (34.0)	492 (43.3)	222 (19.5)	29 (2.6)	7 (0.6)	4.08 (0.829)	มาก	6
1.6 ท่านมีส่วนร่วมประสานงานและเชื่อมโยงองค์ความรู้กับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และสถาบันอุดมศึกษา	323 (28.3)	462 (40.5)	279 (24.5)	65 (5.7)	11 (1.0)	3.90 (0.913)	มาก	11
1.7 ท่านมีส่วนร่วมพัฒนาฐานเรียนรู้ให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของชุมชน	376 (33.0)	535 (46.9)	195 (17.1)	28 (2.5)	7 (0.6)	4.09 (0.804)	มาก	5

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

n = 1,145

ประเด็น	ระดับการมีส่วนร่วม					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย	ลำดับ
	มากที่สุด จำนวน (ร้อยละ)	มาก จำนวน (ร้อยละ)	ปานกลาง จำนวน (ร้อยละ)	น้อย จำนวน (ร้อยละ)	น้อยที่สุด จำนวน (ร้อยละ)			
1.8 ท่านมีส่วนร่วมพัฒนา ศพก. ให้มีความพร้อมในการเป็นสถานที่อบรมและสามารถเป็นวิทยากรหลักร่วมกับวิทยากรด้านเกษตรอื่น ๆ	414 (36.3)	515 (45.2)	185 (16.2)	21 (1.8)	4 (0.4)	4.15 (0.780)	มาก	2
1.9 ท่านมีส่วนร่วมสนับสนุนการดำเนินงานตามนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	396 (34.7)	530 (46.5)	186 (16.3)	23 (2.0)	5 (0.4)	4.13 (0.784)	มาก	3
1.10 ท่านมีส่วนร่วมพัฒนา ศพก. ให้เป็นฐานเรียนรู้ แหล่งองค์ความรู้ และแหล่งถ่ายทอดความรู้ทางการเกษตรที่สำคัญ	439 (38.5)	513 (45.0)	164 (14.4)	19 (1.7)	6 (0.5)	4.19 (0.779)	มาก	1
1.11 ท่านมีส่วนร่วมพัฒนา ศพก. ให้เป็นเสมือนตัวแทนของหน่วยราชการในพื้นที่ในการรับทราบปัญหาความเดือดร้อนของเกษตรกรและข้อเสนอแนะ ต่าง ๆ	369 (32.3)	497 (43.6)	237 (20.8)	32 (2.8)	6 (0.5)	4.04 (0.830)	มาก	8
1.12 ท่านมีส่วนร่วมติดตาม ประเมินผลผู้รับบริการหลังได้รับการถ่ายทอดความรู้	291 (25.5)	458 (40.1)	303 (26.6)	73 (6.4)	16 (1.4)	3.82 (0.933)	มาก	13
1.13 ท่านมีส่วนร่วมสรุปผลการดำเนินงาน ศพก. ตามแผนที่กำหนด	318 (27.9)	458 (40.2)	282 (24.8)	65 (5.7)	16 (1.4)	3.88 (0.931)	มาก	12
1.14 ท่านมีส่วนร่วมรายงานผลการดำเนินงานต่อสำนักงานเกษตรจังหวัดทุก 3 เดือน	296 (26.0)	393 (34.5)	314 (27.6)	101 (8.9)	34 (3.0)	3.72 (1.040)	มาก	14

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

n = 1,145

ประเด็น	ระดับการมีส่วนร่วม					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย	ลำดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
2. กิจกรรมวันถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อเริ่มต้นฤดูกาลผลิตใหม่ (Field Day)								
2.1 ท่านมีส่วนร่วมประชุมเพื่อวางแผนและกำหนดแนวทางดำเนินการ	474 (42.0)	473 (41.9)	158 (14.0)	20 (1.8)	3 (0.3)	4.24 (0.774)	มากที่สุด	1
2.2 ท่านมีส่วนร่วมประชาสัมพันธ์และประสานงานกับผู้เกี่ยวข้อง	447 (39.6)	494 (43.8)	165 (14.6)	19 (1.7)	3 (0.3)	4.21 (0.769)	มากที่สุด	2
2.3 ท่านมีส่วนร่วมดำเนินการจัดงานฯ	463 (41.0)	456 (40.4)	169 (15.0)	37 (3.3)	3 (0.3)	4.19 (0.825)	มาก	3
2.4 ท่านมีส่วนร่วมติดตามประเมินผล	340 (30.1)	391 (34.7)	299 (26.5)	89 (7.9)	9 (0.8)	3.85 (0.966)	มาก	4
2.5 ท่านมีส่วนร่วมสรุปผลการดำเนินงาน	324 (28.7)	389 (34.5)	308 (27.3)	97 (8.6)	10 (0.9)	3.82 (0.975)	มาก	5
2.6 ท่านมีส่วนร่วมรายงานผลการดำเนินการ	327 (29.0)	377 (33.5)	295 (26.2)	103 (9.1)	25 (2.2)	3.78 (1.034)	มาก	6

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

n = 1,145

ประเด็น	ระดับการมีส่วนร่วม					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย	ลำดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
3. กิจกรรมโครงการรวมพลังสร้างมูลค่า จากไร่นาสู่สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยเน้นให้เกษตรกรใช้ประโยชน์จากวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร เพื่อลดต้นทุน และเพิ่มมูลค่าและลดการเผาในพื้นที่การเกษตร								
3.1 ท่านมีส่วนร่วมประชุมเพื่อวางแผนและกำหนดแนวทางดำเนินการ	384 (34.0)	490 (43.4)	203 (18.0)	42 (3.7)	10 (0.9)	4.06 (0.863)	มาก	2
3.2 ท่านมีส่วนร่วมประชาสัมพันธ์และประสานงานกับผู้เกี่ยวข้อง	387 (34.3)	493 (43.7)	198 (17.5)	42 (3.7)	9 (0.8)	4.07 (0.857)	มาก	1
3.3 ท่านมีส่วนร่วมดำเนินการ	380 (33.7)	480 (42.6)	208 (18.4)	51 (4.5)	9 (0.8)	4.04 (0.879)	มาก	3
3.4 ท่านมีส่วนร่วมติดตามประเมินผล	297 (26.3)	417 (37.0)	310 (27.5)	85 (7.5)	19 (1.7)	3.79 (0.973)	มาก	4
3.5 ท่านมีส่วนร่วมสรุปผลการดำเนินงาน	289 (25.6)	418 (37.0)	306 (27.1)	90 (8.0)	26 (2.3)	3.76 (0.997)	มาก	5
3.6 ท่านมีส่วนร่วมรายงานผลการดำเนินการ	288 (25.5)	410 (36.3)	305 (27.0)	410 (8.3)	288 (2.8)	3.73 (1.021)	มาก	6

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

n = 1,145

ประเด็น	ระดับการมีส่วนร่วม					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย	ลำดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
4. มาตรการจำกัดการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช 3 ชนิด เกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ สร้างการรับรู้และให้ข้อมูลแก่เกษตรกรในพื้นที่								
4.1 ท่านมีส่วนร่วมประชุมเพื่อวางแผนและกำหนดแนวทางดำเนินการ	353 (31.3)	478 (42.4)	245 (21.7)	44 (3.9)	8 (0.7)	4.00 (0.866)	มาก	2
4.2 ท่านมีส่วนร่วมประชาสัมพันธ์และประสานงานกับผู้เกี่ยวข้อง	363 (32.2)	517 (45.9)	204 (18.1)	37 (3.3)	6 (0.5)	4.06 (0.824)	มาก	1
4.3 ท่านมีส่วนร่วมดำเนินการ	338 (30.0)	481 (42.7)	242 (21.5)	58 (5.1)	8 (0.7)	3.96 (0.885)	มาก	3
4.4 ท่านมีส่วนร่วมติดตามประเมินผล	266 (23.6)	46 (36.0)	337 (29.9)	102 (9.0)	17 (1.5)	3.71 (0.974)	มาก	4
4.5 ท่านมีส่วนร่วมสรุปผลการดำเนินงาน	260 (23.0)	398 (35.3)	336 (29.8)	114 (10.1)	20 (1.8)	3.68 (0.994)	มาก	5
4.6 ท่านมีส่วนร่วมรายงานผลการดำเนินการ	267 (23.7)	376 (33.4)	337 (29.9)	112 (9.9)	34 (3.0)	3.65 (1.041)	มาก	6

จากตารางที่ 4.5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรและบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร สรุปผลได้ ดังนี้

3.1 . บทบาทหน้าที่คณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) พบว่า คณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่คณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร โดยมีส่วนร่วมระดับมากทั้งหมดใน 14 ประเด็น ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมวิเคราะห์และจัดทำแนวทางการพัฒนาให้สอดคล้องกับนโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 2) การมีส่วนร่วมกำหนดเป้าหมาย กิจกรรม หลักสูตร การเรียนรู้ และผู้รับผิดชอบ 3) การมีส่วนร่วมจัดทำแผนการดำเนินงานของ ศพก. ระดับอำเภอ 4) การมีส่วนร่วมจัดทำแผนขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ 5) การมีส่วนร่วมประสานงานและเชื่อมโยงการทำงานกับศูนย์เครือข่าย 6) การมีส่วนร่วมประสานงานและเชื่อมโยงองค์ความรู้กับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และสถาบันอุดมศึกษา 7) การมีส่วนร่วมพัฒนาฐานเรียนรู้ให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของชุมชน 8) การมีส่วนร่วมพัฒนา ศพก. ให้มีความพร้อมในการเป็นสถานที่อบรมและสามารถเป็นวิทยากรหลักร่วมกับวิทยากรด้านเกษตรอื่น ๆ 9) การมีส่วนร่วมสนับสนุนการดำเนินงานตามนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 10) การมีส่วนร่วมพัฒนา ศพก. ให้เป็นฐานเรียนรู้ แหล่งองค์ความรู้ และแหล่งถ่ายทอดความรู้ทางการเกษตรที่สำคัญ 11) การมีส่วนร่วมพัฒนา ศพก. ให้เป็นเสมือนตัวแทนของหน่วยราชการในพื้นที่ในการรับทราบปัญหาความเดือดร้อนของเกษตรกรและข้อเสนอแนะ ต่าง ๆ 12) การมีส่วนร่วมติดตาม ประเมินผลผู้รับบริการหลังได้รับการถ่ายทอดความรู้ 13) การมีส่วนร่วมสรุปผลการดำเนินงาน ศพก. ตามแผนที่กำหนด และ 14) การมีส่วนร่วมรายงานผลการดำเนินงานต่อสำนักงานเกษตรจังหวัดทุก 3 เดือนในระดับมากทุกประเด็น รายละเอียดแสดงในตารางที่ 4.5

3.2 . กิจกรรมวันถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อเริ่มต้นฤดูกาลผลิตใหม่ (Field Day) พบว่า คณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรมีส่วนร่วมในกิจกรรมวันถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อเริ่มต้นฤดูกาลผลิตใหม่ (Field Day) โดยมีส่วนร่วมระดับมากที่สุด ใน 2 ประเด็นคือ การมีส่วนร่วมประชุมเพื่อวางแผนและกำหนดแนวทางดำเนินการ และการมีส่วนร่วมประชาสัมพันธ์และประสานงานกับผู้เกี่ยวข้อง และมีส่วนร่วมระดับมากใน 4 ประเด็น คือ มีส่วนร่วมดำเนินการจัดงานฯ มีส่วนร่วมติดตามประเมินผล มีส่วนร่วมสรุปผลการดำเนินงาน และมีส่วนร่วมรายงานผลการดำเนินการ

3.3 . กิจกรรมโครงการรวมพลังสร้างมูลค่า จากไร่นาสู่สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยเน้นให้เกษตรกรใช้ประโยชน์จากวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร เพื่อลดต้นทุน และเพิ่มมูลค่าและลดการเผาในพื้นที่การเกษตร พบว่า คณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรมีส่วนร่วมในกิจกรรมโครงการรวมพลังสร้างมูลค่า จากไร่นาสู่สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยเน้นให้เกษตรกรใช้ประโยชน์จากวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร เพื่อลดต้นทุน และเพิ่มมูลค่าและลดการเผาในพื้นที่การเกษตร โดยมีส่วนร่วมระดับมากในทุกประเด็นที่ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมประชุมเพื่อวางแผนและกำหนดแนวทางดำเนินการ การมีส่วนร่วมประชาสัมพันธ์และประสานงานกับผู้เกี่ยวข้อง การมีส่วนร่วมดำเนินการ

การมีส่วนร่วมติดตามประเมินผล การมีส่วนร่วมสรุปผลการดำเนินงาน และการมีส่วนร่วมรายงานผลการดำเนินการ

3.4 มาตรการจำกัดการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช 3 ชนิด เกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์
สร้างการรับรู้และให้ข้อมูลแก่เกษตรกรในพื้นที่ พบว่า คณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรมีส่วนร่วมในมาตรการจำกัดการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช 3 ชนิด เกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ สร้างการรับรู้และให้ข้อมูลแก่เกษตรกรในพื้นที่ โดยมีส่วนร่วมระดับมากในทุกประเด็นที่ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมประชุมเพื่อวางแผนและกำหนดแนวทางดำเนินการ การมีส่วนร่วมประชาสัมพันธ์และประสานงานกับผู้เกี่ยวข้อง การมีส่วนร่วมดำเนินการ การมีส่วนร่วมติดตามประเมินผล การมีส่วนร่วมสรุปผลการดำเนินงาน และการมีส่วนร่วมรายงานผลการดำเนินการ

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

4.1 ปัญหา

4.1.1 ปัญหาด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

ผลจากการศึกษา สรุปประเด็นปัญหา ได้ดังนี้

1. คณะกรรมการยังไม่ทราบบทบาทหน้าที่
2. คณะกรรมการยังขาดความรู้ด้านวิชาการและความรู้ด้านการตลาด ทำให้มีปัญหาอยู่บ้างในการจัดการผลผลิตสินค้าเกษตร
3. ศักยภาพของคณะกรรมการ ศพก.ของแต่ละคนต่างกัน การมีองค์ความรู้ ภูมิปัญญา แต่ไม่สามารถถ่ายทอดให้เกษตรกรได้

4. เกษตรกรต้นแบบ มีความรู้ความสามารถที่แตกต่างกัน

5. เกษตรกรยังไม่ค่อยรู้และเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของ ศพก.

6. ขาดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความคิดเห็น ปัญหาอุปสรรค และแนวทางแก้ไข

4.1.2 ปัญหาด้านการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่

ผลจากการศึกษา สรุปประเด็นปัญหา ได้ดังนี้

1. คณะกรรมการมีภารกิจมากส่งผลให้ทำงาน ศพก. ได้ไม่เต็มที่
2. การขับเคลื่อนหน้าที่ ศพก. ยังไม่ชัดเจน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่ให้ความสนใจในการปฏิบัติหน้าที่ ขาดการบูรณาการ

4.1.3 ด้านการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ (Field day)

- ไม่มีการระบุประเด็นปัญหา

4.1.4 ด้านการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ (รวมพลังสร้างมูลค่าเพิ่มฯ)

ผลจากการศึกษา สรุปประเด็นปัญหา ได้ดังนี้

1. บางกิจกรรมที่รัฐสนับสนุนโครงการไม่เหมาะสมกับพื้นที่ และยากในการปฏิบัติจริง เช่น คณะกรรมการสร้างมูลค่าวัสดุเหลือใช้จากการเกษตร การจัดซื้ออุปกรณ์ย่อยกึ่งไม้ชีพพืช จัดซื้อไม่ได้ เพราะเป็นครุภัณฑ์ โครงการไม่เผด็จ แต่ไม่มีการส่งน้ำมาให้เกษตรกรหมักต่อซัง

2. ปัญหาเรื่องโครงการหยุดเผากลุ่มไม่มีเครื่องอัดฟางมาทำความสะอาดทุ่งนาหลังการเก็บเกี่ยวแทนการเผาฟาง

3. การหยุดเผามีประโยชน์แต่ชาวบ้านเชื่อน้อยคน

4.1.5 ด้านการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ (3 สาร)

- ชาวบ้านยังไม่เชื่อเรื่องหยุดใช้สารเคมี

4.2 ข้อเสนอแนะ

4.2.1 ข้อเสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่

1. จนท.กรมส่งเสริมการเกษตรระดับจังหวัด/เขต เพิ่มช่องทางในการติดต่อสื่อสารคณะกรรมการฯออกไปตรวจเยี่ยมและให้คำแนะนำอย่างสม่ำเสมอ

2. ควรมีการสร้างการรับรู้ความเข้าใจถึงบทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการฯ ศพก. อย่างถูกต้องและครบถ้วน เพื่อให้มีการขับเคลื่อน ศพก. อย่างมีประสิทธิภาพและสร้างความเข้มแข็งให้ ศพก. มากขึ้น

3. ควรมีการประชุมทุกเดือน อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง หรือใช้ไลน์กลุ่มคณะกรรมการเพื่อแจ้งข่าวสารให้คณะกรรมการและประชาสัมพันธ์

4. ให้ความรู้ ความเข้าใจบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศพก.

ต้องมีการถ่ายทอดความรู้ให้คณะกรรมการให้ครอบคลุมทุกด้านเพื่อรองรับปัญหาของเกษตรกร และ

5. ให้มีการติดตามเรื่องผลของการดำเนินงานต่างๆ พร้อมรับฟังปัญหา ผลกระทบ และแนวทางต่อไป

6. มีบันทึกรายงานการประชุมส่งให้ คณะกรรมการฯ ศพก. ที่ขาดประชุม เพื่อให้ทราบข้อมูลสำคัญๆ เพื่อให้การทำงานต่อเนื่อง

4.2.2 ข้อเสนอแนะต่อข้อเสนอแนะต่อหน่วยงาน

1. ควรมีสวัสดิการสนับสนุนคณะกรรมการในการเดินทาง(สนับสนุนค่าเดินทาง)

2. ขอให้หน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องกับ ศพก. บูรณาการต่างๆ กับ ศพก. ให้มากขึ้นกว่าเดิม เพราะบางหน่วยงานมาให้ ศพก. ทำงานให้เท่านั้น

3. ขอให้หน่วยราชการและ อบต.ให้การสนับสนุน ศพก. ให้มากกว่านี้ เช่น งบประมาณวัสดุอุปกรณ์เพื่อใช้เป็นแหล่งเรียนรู้การเกษตร

4. ควรมี ศพก. เครือข่ายมากขึ้นและให้ความสำคัญกับ ศพก. เครือข่ายเพราะบางครั้งการมีเครือข่ายมากจะช่วยเหลือเกษตรกรบริเวณข้างเคียงได้มาก

5. ควรสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ที่สามารถนำไปใช้ในพื้นที่ยจริง การบริหารหลักสูตร ควรบูรณาการในการถ่ายทอดความรู้

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้บทบาทหน้าที่ การมีส่วนร่วม ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร กลุ่มตัวอย่าง คือคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรระดับอำเภอทั่วประเทศ รวมจำนวน 1,145 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ประกอบด้วย ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรและบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร และปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับสรุปผลการวิจัย

ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

ผลการวิจัย พบว่า คณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 70.8 อายุ อยู่ระหว่าง 41 – 70 ปี โดยร้อยละ 39.5 มีช่วงอายุระหว่าง 41-55 ปี และร้อยละ 33.0 อายุระหว่าง 56 - 70 ปี มีสถานภาพสมรสแล้ว ร้อยละ 81.1 การศึกษา ส่วนใหญ่ ร้อยละ 33.7 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี รองลงมา ร้อยละ 25.9 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.หรือเทียบเท่า อาชีพหลัก ส่วนใหญ่ ร้อยละ 66 ประกอบอาชีพหลักในภาคเกษตร โดยทำนามากที่สุด ร้อยละ 39.4 รองลงมาคือทำสวน ร้อยละ 23.4 อาชีพรอง ในภาคการเกษตรที่ทำมากที่สุด คืออาชีพทำสวน ร้อยละ 23.6 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระหว่าง 4 – 6 คน ร้อยละ 45.3 รองลงมา มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนน้อยกว่า 4 คน ร้อยละ 30.2 จำนวนแรงงานภาคเกษตร ส่วนใหญ่ ร้อยละ 48.7 มีจำนวนแรงงานภาคเกษตรจำนวน 2 คน รายได้รวมของครัวเรือน ส่วนใหญ่ ร้อยละ 39.7 มีรายได้รวมของครัวเรือนน้อยกว่า 100,000 บาท รองลงมา ร้อยละ 28.5 มีรายได้รวมของครัวเรือนระหว่าง 100,001 – 200,000 บาท ตำแหน่งในคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ส่วนใหญ่ ร้อยละ 58.5 ดำรงตำแหน่งกรรมการฯ ตำแหน่งทางสังคม ส่วนใหญ่ ร้อยละ 75.4 เป็นตำแหน่งอาสาสมัครเกษตร การได้รับรางวัลเกษตรกรดีเด่น ส่วนใหญ่ ร้อยละ 77.6 ยังไม่เคยได้รับรางวัลเกษตรกรดีเด่น มีเพียงร้อยละ 22.4 ที่เคยได้รับรางวัลเกษตรกรดีเด่น

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรและบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

ผลการวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรในประเด็น ดังกล่าว จำนวน 11 ข้อ พบว่า คณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรมากถึงร้อยละ 80 – 99 โดยรับรู้มากที่สุด ในประเด็นศพก. เป็นศูนย์กลางให้เกษตรกรเข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน ร้อยละ 99.1 และรับรู้ น้อยที่สุดในประเด็นศพก. เป็นจุดรับซื้อร้องเรียนด้านการเกษตร ร้อยละ 80 ในส่วนของ**บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)** ผลการวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)ในประเด็นดังกล่าว จำนวน 17 ข้อ พบว่า คณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร รับรู้บทบาทหน้าที่อยู่ในระดับร้อยละ 87.3 – 99.5 โดยรับรู้มากที่สุดร้อยละ 99.5 ในประเด็นพัฒนา ศพก. ให้เป็นแหล่งขององค์ความรู้ และแหล่งถ่ายทอดความรู้ทางการเกษตรที่สำคัญ และรับรู้ น้อยที่สุดในประเด็นรายงานผลการดำเนินงานต่อสำนักงานเกษตรจังหวัดทุก 3 เดือน

การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

บทบาทหน้าที่คณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) พบว่า คณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร โดยมีส่วนร่วมระดับมากที่สุดหมดใน 14 ประเด็น **กิจกรรมวันถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อเริ่มต้นฤดูกาลผลิตใหม่ (Field Day)** พบว่า คณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรมีส่วนร่วมในกิจกรรมวันถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อเริ่มต้นฤดูกาลผลิตใหม่ (Field Day) โดยมีส่วนร่วมระดับมากที่สุด ใน 2 ประเด็นคือ การมีส่วนร่วมประชุมเพื่อวางแผนและกำหนดแนวทางดำเนินการ และการมีส่วนร่วมประชาสัมพันธ์และประสานงานกับผู้เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมระดับมากใน 4 ประเด็น คือ มีส่วนร่วมดำเนินการจัดงานฯ มีส่วนร่วมติดตามประเมินผล มีส่วนร่วมสรุปผลการดำเนินงาน และมีส่วนร่วมรายงานผลการดำเนินการ **กิจกรรมโครงการรวมพลังสร้างมูลค่า** จากไร่นาสู่สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน มีส่วนร่วมระดับมากในทุก ประเด็นกิจกรรมที่ดำเนินการ และมาตรการจำกัดการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช 3 ชนิด มีส่วนร่วมระดับมากในทุกประเด็นกิจกรรมที่ดำเนินการ

ภาคผนวก

แบบสอบถาม
เรื่อง การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของคณะกรรมการ
ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามชุดนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เพื่อใช้ในการปรับปรุงการดำเนินงานของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรระดับอำเภอให้มีประสิทธิภาพ
2. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน จำนวน 8 หน้า ดังนี้
 - ตอนที่ 1** ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
 - ตอนที่ 2** ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรและบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร
 - ตอนที่ 3** การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)
 - ตอนที่ 4** ปัญหา/อุปสรรคในการดำเนินงานของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)
3. โปรดทำเครื่องหมาย ☒ ลงในช่อง ☐ หน้าคำตอบที่เลือกและเติมข้อความลงในช่องว่างที่กำหนดและ/หรือให้กรอกข้อมูล ลงในช่องว่างที่กำหนด
4. กรุณาตอบคำถามตามความเป็นจริงและตอบให้ครบทุกข้อ
5. แบบสอบถามชุดนี้ จัดทำขึ้นเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาการดำเนินงานของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร เท่านั้น
6. ข้อมูลที่ท่านตอบแบบสอบถามครั้งนี้ คณะผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับและนำข้อมูลมาใช้วิเคราะห์ภาพรวม เท่านั้น
7. ทีมงานผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณะกรรมการทุกท่าน ที่กรุณาตอบแบบสอบถามและให้ความร่วมมืออย่างดีในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้

ด้วยความเคารพอย่างสูง
 กองวิจัยและพัฒนาส่งเสริมการเกษตร

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดกรอกข้อมูลและ/หรือทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ○ หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของท่าน

1. ชื่อ..... สกุล.....
ตำบลอำเภอ.....จังหวัด
2. ตำแหน่งในคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรระดับอำเภอ (ตามคำสั่งแต่งตั้งปี 2562)
☐ 1. ประธาน (เกษตรกรต้นแบบ)
☐ 2. กรรมการ
☐ 1 เกษตรกรผู้นำ
☐ 2. เกษตรกรต้นแบบศูนย์เครือข่ายฯ
☐ 3. ผู้ทรงคุณวุฒิฯ
☐ 4. ผู้แทน ศบกต.
☐ 3. ผู้ประสานงาน (นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร) ไม่ต้องตอบข้อ 7, 8, 11, 12, 13
3. เพศ
☐ 1. ชาย ☐ 2. หญิง
4. อายุปี
5. สถานภาพ
☐ 1. โสด ☐ 2. สมรส ☐ 3. หม้าย
6. ระดับการศึกษา
☐ 1. ประถมศึกษา ☐ 2. มัธยมศึกษาตอนต้น
☐ 3. มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.หรือเทียบเท่า ☐ 4. อนุปริญญา/ปวส.หรือเทียบเท่า
☐ 5. ปริญญาตรี ☐ 6. ปริญญาโท
☐ 7. ปริญญาเอก ☐ 8. อื่นๆ ระบุ.....
7. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน.....คน (รวมตัวท่านเองด้วย)
 7.1 เป็นเพศชาย.จำนวน..... คน
 7.2 เป็นเพศหญิง.จำนวน..... คน
8. จำนวนแรงงานภาคการเกษตรคน (รวมตัวท่านเองด้วย)

9. ตำแหน่งทางสังคม

- ☐ 1. ไม่มีตำแหน่งทางสังคม ☐ 2. มีตำแหน่งทางสังคม

ถ้ามีตำแหน่งใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ 1. กำนัน ☐ 2. ผู้ใหญ่บ้าน ☐ 3. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน/สารวัตรกำนัน
☐ 4. สมาชิกอบต./เทศบาล ☐ 5. คณะกรรมการหมู่บ้าน
☐ 6. อาสาสมัครการเกษตร (ระบุประเภท เช่น หมอดินอาสา ประมงอาสา อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน เป็นต้น)

ระบุประเภท.....

- ☐ 9. อื่น ๆ (ระบุ).....

10. อาชีพหลัก (เลือกตอบ 1 อาชีพ)

- ☐ 10.1. ในภาคการเกษตร

- ☐ 1. ทำนา ☐ 2. ทำสวน ☐ 3. ทำไร่ ☐ 4. ประมง ☐ 5. ปศุสัตว์
☐ 6. อื่นๆ ระบุ.....

- ☐ 10.2. นอกภาคการเกษตร

- ☐ 1. รับราชการ ☐ 2. พนักงานรัฐวิสาหกิจ ☐ 3. ค้าขาย
☐ 4. ข้าราชการบำนาญ ☐ 5. ลูกจ้าง ☐ 6. ธุรกิจส่วนตัว
☐ 7. อื่นๆ ระบุ.....

11. อาชีพรอง

- ☐ 1. ไม่มีอาชีพรอง ☐ 2. มีอาชีพรอง

ถ้ามีอาชีพรอง (เลือกตอบ 1 อาชีพ)

- ☐ 1. ทำนา ☐ 2. ทำสวน ☐ 3. ทำไร่ ☐ 4. ประมง ☐ 5. ปศุสัตว์
☐ 6. อื่นๆ ระบุ.....

12. ปัจจุบันทำการเกษตรมาแล้วจำนวนกี่ปี ปี (โปรดระบุเป็นจำนวนเต็ม)

13. รายได้รวมของครัวเรือนในรอบปี 2562 (ตั้งแต่ 1 มกราคม 2562 – 31 ธันวาคม 2562)

มีรายได้รวมทั้งสิ้น จำนวนบาท/ปี

14. เคยได้รับรางวัลเกษตรกรดีเด่นหรือไม่

- ☐ ไม่เคย ☐ เคย

ถ้าเคย ได้รับรางวัลใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ เกษตรกรดีเด่นระดับประเทศ สาขา..... ปีที่ได้รับรางวัล
- ☐ เกษตรกรดีเด่นระดับเขต สาขา..... ปีที่ได้รับรางวัล
- ☐ เกษตรกรดีเด่นระดับจังหวัด สาขา..... ปีที่ได้รับรางวัล
- ☐ อื่นๆ ระบุ
- ชื่อรางวัลระดับ..... สาขา.....ปีที่ได้รับ
- ชื่อรางวัลระดับ..... สาขา.....ปีที่ได้รับ

ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร(ศพก.) และบทบาทหน้าที่
ของคณะกรรมการ ศพก.

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในลงในตารางขวามือที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร(ศพก.) และบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ ศพก.	ความคิดเห็น	
	ใช่ (1)	ไม่ใช่ (0)
1.ความรู้เกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)		
1.1 ศพก. เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการเกษตรจากเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จจากการปฏิบัติงานในพื้นที่		
1.2 ศพก. เป็นศูนย์กลางให้เกษตรกรเข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน		
1.3 ศพก. ให้บริการข่าวสาร ข้อมูลวิชาการ และองค์ความรู้ที่เหมาะสมกับพื้นที่ในระดับอำเภอ		
1.4 ศพก. เป็นจุดประสานงานของหน่วยงานต่างๆในพื้นที่		
1.5 ศพก. เป็นจุดรับซื้อออร์แกนิกด้านการเกษตร		
1.6 ศพก. เป็นกลไกในการบูรณาการการทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการเกษตรในพื้นที่		
1.7 ศพก. เป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิต การบริหารจัดการ และการตลาดแก่เกษตรกร		
1.8 ศพก. ให้บริการทางการเกษตร และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในพื้นที่		
1.9 ปัจจุบันมี ศพก. อำเภอละ 1 ศูนย์ รวม 882 ศูนย์		
1.10 เป้าหมายหลักในการขับเคลื่อนการดำเนินงานในปี 2563 คือ ทุก ศพก. ต้องมีสินค้าอย่างน้อย 1 ชนิดที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน		
1.11 เป้าหมายรองในการขับเคลื่อนการดำเนินงานในปี 2563 คือ การเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร		
2. บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)		
2.1 วิเคราะห์และจัดทำแนวทางการพัฒนาให้สอดคล้องกับนโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์		
2.2 กำหนดเป้าหมาย กิจกรรม หลักสูตรการเรียนรู้ และผู้รับผิดชอบ		
2.3 จัดทำแผนการดำเนินงานของ ศพก. ระดับอำเภอ		
2.4 จัดทำแผนขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ		
2.5 ประสานงานและเชื่อมโยงการทำงานกับศูนย์เครือข่าย		

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร(ศพก.) และบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ ศพก.	ความคิดเห็น	
	ใช่ (1)	ไม่ใช่ (0)
2.6 ประสานงานและเชื่อมโยงองค์ความรู้กับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และสถาบันอุดมศึกษา		
2.7 พัฒนาศูนย์เรียนรู้ให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของชุมชน		
2.8 พัฒนา ศพก. ให้มีความพร้อมในการเป็นสถานที่อบรมและสามารถเป็นวิทยากรหลักร่วมกับวิทยากรด้านเกษตรอื่น ๆ		
2.9 สนับสนุนการดำเนินงานตามนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์		
2.10 พัฒนา ศพก. ให้เป็นแหล่งขององค์ความรู้ และแหล่งถ่ายทอดความรู้ทางการเกษตรที่สำคัญ		
2.11 พัฒนา ศพก. ให้เป็นเสมือนตัวแทนของหน่วยราชการในพื้นที่ในการรับทราบปัญหาความเดือดร้อนของเกษตรกร และข้อเสนอแนะต่าง ๆ		
2.12 ดำเนินการจัดงานวันถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อเริ่มต้นฤดูกาลผลิตใหม่ (Field Day)		
2.13 ดำเนินการโครงการรวมพลังสร้างมูลค่า จากไร่นาสู่สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยเน้นให้เกษตรกรใช้ประโยชน์จากวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร เพื่อลดต้นทุนและเพิ่มมูลค่าและลดการเผาในพื้นที่การเกษตร		
2.14 ดำเนินการตามมาตรการจำกัดการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช 3 ชนิดเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ สร้างการรับรู้และให้ข้อมูลแก่เกษตรกรในพื้นที่		
2.15 ติดตาม ประเมินผลผู้รับบริการหลังได้รับการถ่ายทอดความรู้		
2.16 สรุปผลการดำเนินงาน ศพก. ตามแผนที่กำหนด		
2.17 รายงานผลการดำเนินงานต่อสำนักงานเกษตรจังหวัดทุก 3 เดือน		

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของท่านตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) โดยกำหนดระดับการมีส่วนร่วม 5 ระดับ ดังนี้

ประเด็นการมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
1. บทบาทหน้าที่คณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)					
1.1 ท่านมีส่วนร่วมวิเคราะห์และจัดทำแนวทางการพัฒนาให้สอดคล้องกับนโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์					
1.2 ท่านมีส่วนร่วมกำหนดเป้าหมาย กิจกรรม หลักสูตรการเรียนรู้ และผู้รับผิดชอบ					
1.3 ท่านมีส่วนร่วมจัดทำแผนการดำเนินงานของ ศพก. ระดับอำเภอ					
1.4 ท่านมีส่วนร่วมจัดทำแผนขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ					
1.5 ท่านมีส่วนร่วมประสานงานและเชื่อมโยงการทำงานกับศูนย์เครือข่าย					
1.6 ท่านมีส่วนร่วมประสานงานและเชื่อมโยงองค์ความรู้กับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และสถาบันอุดมศึกษา					
1.8 ท่านมีส่วนร่วมพัฒนาฐานเรียนรู้ให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของชุมชน					
1.9 ท่านมีส่วนร่วมพัฒนา ศพก. ให้มีความพร้อมในการเป็นสถานที่อบรม และสามารถเป็นวิทยากรหลักร่วมกับวิทยากรด้านเกษตรอื่น ๆ					
1.10 ท่านมีส่วนร่วมสนับสนุนการดำเนินงานตามนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์					
1.11 ท่านมีส่วนร่วมพัฒนา ศพก. ให้เป็นฐานเรียนรู้ แหล่งองค์ความรู้ และแหล่งถ่ายทอดความรู้ทางการเกษตรที่สำคัญ					
1.12 ท่านมีส่วนร่วมพัฒนา ศพก. ให้เป็นเสมือนตัวแทนของหน่วยราชการในพื้นที่ในการรับทราบปัญหาความเดือดร้อนของเกษตรกรและข้อเสนอแนะ ต่าง ๆ					
1.13 ท่านมีส่วนร่วมติดตาม ประเมินผลผู้รับบริการหลังได้รับการถ่ายทอดความรู้					
1.14 ท่านมีส่วนร่วมสรุปผลการดำเนินงาน ศพก. ตามแผนที่กำหนด					
1.15 ท่านมีส่วนร่วมรายงานผลการดำเนินงานต่อสำนักงานเกษตรจังหวัด ทุก 3 เดือน					

.ประเด็นการมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปาน กลาง (3)	น้อย (2)	น้อย ที่สุด (1)
2. กิจกรรมวันถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อเริ่มต้นฤดูกาลผลิตใหม่ (Field Day)					
2.1 ท่านมีส่วนร่วมประชุมเพื่อวางแผนและกำหนดแนวทางดำเนินการ					
2.2 ท่านมีส่วนร่วมประชาสัมพันธ์และประสานงานกับผู้เกี่ยวข้อง					
2.3 ท่านมีส่วนร่วมดำเนินการจัดงานฯ					
2.4 ท่านมีส่วนร่วมติดตามประเมินผล					
2.5 ท่านมีส่วนร่วมสรุปผลการดำเนินงาน					
2.6 ท่านมีส่วนร่วมรายงานผลการดำเนินการ					
3. กิจกรรมโครงการรวมพลังสร้างมูลค่า จากไร่นาสู่สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยเน้นให้เกษตรกรใช้ประโยชน์จากวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร เพื่อลดต้นทุน และเพิ่มมูลค่าและลดการเผาในพื้นที่การเกษตร					
3.1 ท่านมีส่วนร่วมประชุมเพื่อวางแผนและกำหนดแนวทางดำเนินการ					
3.2 ท่านมีส่วนร่วมประชาสัมพันธ์และประสานงานกับผู้เกี่ยวข้อง					
3.3 ท่านมีส่วนร่วมดำเนินการ					
3.4 ท่านมีส่วนร่วมติดตามประเมินผล					
3.5 ท่านมีส่วนร่วมสรุปผลการดำเนินงาน					
3.6 ท่านมีส่วนร่วมรายงานผลการดำเนินการ					
4. มาตรการจำกัดการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช 3 ชนิด เกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ สร้างการรับรู้และให้ข้อมูลแก่เกษตรกรในพื้นที่					
4.1 ท่านมีส่วนร่วมประชุมเพื่อวางแผนและกำหนดแนวทางดำเนินการ					
4.2 ท่านมีส่วนร่วมประชาสัมพันธ์และประสานงานกับผู้เกี่ยวข้อง					
4.3 ท่านมีส่วนร่วมดำเนินการ					
4.4 ท่านมีส่วนร่วมติดตามประเมินผล					
4.5 ท่านมีส่วนร่วมสรุปผลการดำเนินงาน					
4.6 ท่านมีส่วนร่วมรายงานผลการดำเนินการ					

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้
การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

4.1 ปัญหา/อุปสรรคในการดำเนินการตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพ
การผลิตสินค้าเกษตร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4.2 ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพ
การผลิตสินค้าเกษตรให้มีประสิทธิภาพ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2558. คู่มือการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร. กรุงเทพฯ.
- 2562. ทิศทางการดำเนินงานของกรมส่งเสริมการเกษตร ประจำปี
งบประมาณ 2563. กรุงเทพฯ.: บริษัท นิวธรรมดาการพิมพ์ (ประเทศไทย) จำกัด.
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2559. คู่มือการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต
สินค้าเกษตร. กรุงเทพฯ.
- กองวิจัยและพัฒนางานส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร 2559. หนังสือภายใน ที่ กษ
1006/1609 ลงวันที่ 13 ตุลาคม 2559. เรื่อง สรุปผลการสัมมนาการขับเคลื่อนการดำเนินงานศูนย์
เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.).
- รองศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา หิรัญศรี. .2550ความรู้พื้นฐานการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วม .กรุงเทพฯ .
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์ และสุริยา วีรวงศ์. .2543 คู่มือการประเมินผลโครงการกรุงเทพฯ.: โครงการอบรม
สถาบันวิจัยทางสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชนิษฐา กาญจนรังสีนนท์ .2559.การสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนา).<http://www.northphc.org/doc/net.ppt>)
- ชนิษฐา กาญจนรังสีนนท์ .2559.การสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนา.
<http://www.comcreate.net/northphc/files/net.doc>)
- นฤมล นิราทร. 2534. การสร้างเครือข่ายการทำงาน : ข้อควรพิจารณาบางประการ. กรุงเทพฯ
- เอกรินทร์ โปตะเวช. 2551, น.35. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่. กรุงเทพฯ
- เปรมกิจ. 2552, น.8. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่. กรุงเทพฯ
- สุกัญญา อธิปอนันต์และสำราญ สารบรรณ. 2553, น.9-8. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่.
กรุงเทพฯ
- ศศิธร หุ่นทอง. 2555, น.7. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่. กรุงเทพฯ
- ชำนาญ เมืองลง. 2556, น.10. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่. กรุงเทพฯ
- พลสราน สุราษฎร์. 2560, น.8. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่. กรุงเทพฯ
- อัญชิสา อยู่สบาย. 2554, น.31. ความหมายเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับบทบาท
หน้าที่. กรุงเทพฯ
- Getzels. 1957, P.176 อ้างอิงใน อัญชิสา อยู่สบาย. 2554, น.31. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับบทบาท
หน้าที่. กรุงเทพฯ
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2559, น.25-33. บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่ม
ประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.). กรุงเทพฯ

